

Otandi ya wilike ngele haa ende nokugalikana

Minä johdatan heitä, kun he kulkevat rukoillen. (Jer. 31:9)

ANNIKKI TURPINEN LÄHETYSTYÖSSÄ NAMIBIASSA VUOSINA 1956 – 1981 JA 1991-1994

teksti ja kuvat: Annikki Turtinen-Sutela
toimitusavustajat:
Reino Klemetti, Pentti Klemetti, Kari Kailasuo

SISÄLLYSLUETTELO: 1

<u>ALKUSANAT</u>	4
<u>1. LUKU. LÄHETYSKUTSUNI</u>	7
KIPINÄ	7
RATKAISU	9
<u>2. LUKU. ENSIMMÄINEN MATKANI LÄHETYSMAILLE 1956</u>	11
ATLANTIN AALLOILLA.....	11
AFRIKAN MAAPERÄLLÄ.....	13
<u>3. LUKU. LÄHETYSTYÖKENTTÄ POHJOIS-NAMIBIASSA</u>	14
TUNNELMIA TYÖN ALOITTAMISEN AJALTA	14
TYÖTOVEREISTANI	14
LÄHETTIEN TYÖTEHTÄVISTÄ.....	15
OMAT TYÖTEHTÄVÄNI	18
LÄHETTIEN JA NAMIBIALAISTEN KESKINÄISISTÄ SUHTEISTA	20
TYÖKENTÄN VAAROISTA	21
<u>4. LUKU. HAVAINTOJA NAMIBIAN LUONNOSTA</u>	24
VUODENAJOISTA	24
KASVILLISUUDESTA JA ELÄIMISTÖSTÄ	24
<u>5. LUKU. NAMIBIAN KULTTUURIA</u>	29
PERINTEISESTÄ YHTEISKUNTARAKENTEESTA.....	29
NAMIBIAN KIELISTÄ	29
PERINTEISISTÄ ELINKEINOISTA	29
KASVATUKSESTA	31
PERINTEISESTÄ SAIRAANHOIDOSTA	31
PUKEUTUMISESTA.....	32
RUOKAKULTTUURISTA	32
KÄSITYÖTAITEESTA	34
PERINTEINEN TALO NAMIBIASSA	34
LIIKENNEOLOISTA	36

6. LUKU. KAVANGON IHMISIÄ	37
JOKAPÄIVÄISIÄ PUHEENAIHEITA	37
PERHE-ELÄMÄSTÄ	37
KRISTINUSKON VAIKUTUKSIA NAMIBIALAISISSA. TATE MURANDA JA ISÄNTÄ KASERANKURU.....	39
KRISTINUSKON VAIKUTUKSIA NAMIBIAN BUSHMANNIEN KESKUUDESSA	40
BEATA KANJANGA JA EILA JAASON	40
JAAKKO KANGAYI	42
NAMIBIALAISIA PAPPEJA	43
7. LUKU. LÄHETYSTYÖN TULOKSIA NAMIBIASSA	44
SIVISTYSTASON NOUSUA	44
KANSANKIELISEN KIRJALLISUUDEN KEHITTYMISTÄ	47
TAISTELUA HIV-TAUTIA VASTAAN	47
8. LUKU. NAMIBIAN EVANKELIS-LUTERILAISTA JUMALANPALVELUSELÄMÄÄ.....	49
JUMALANPALVELUKSET JA KIRKOLLISET TOIMITUKSET	49
KIRKKOKURIKÄYTÄNTÖÄ.....	52
KIRKKORAKENNUKSISTA	52
MUSIIKISTA SEURAKUNNASSA	52
9. LUKU. KRISTINUSKON JA LUONNONUSKONNON KAMPPAILUSTA	55
NOIDAT JA VAINAJAHENGET HALLITSIVAT ELÄVIÄ	55
ESIMERKKEJÄ LUONNONUSKONNON VAIKUTUKSISTA IHMISIIN KAVANGOLLA.....	57
KRISTINUSKO VAPAUTTAA NOITIEN JA VAINAJAHENKIEN ORJUUDESTA	58
10. LUKU. NAMIBIAN TYÖNI PÄÄTTYMINEN	60
LOPPUSANAT LUKIJALLENI.....	63

Muista lähteistä peräisin olevien kuvien ja tekstinkohtien lähde on mainittu suluissa. Ellei lähdettä ole mainittu, tekstit ja kuva ovat Annikki Turtinen-Sutelan tuottamaa.

Kansikuva: Ambomaan partioliikkeen julkaisema kortti.

ALKUSANAT

Jotkut tuttavani ja sukulaiseni ovat kyselleet, enkö kirjoittaisi jotakin Namibian vuosistani. Kummipoikani Pentti Klemetti lupautui avustajaksi, rohkaisijaksi ja innostajaksi. Tehtiin jäsen-tely ja tartuin kynään. Asiain käsittelyni on tunnepohjaista, mutta kuitenkin tosiasioihin pohjau-tuvaa, siten kuin näin ja koin. Mukaan tulee työtovereiltani muutamia lainauksia, jotka on erik-seen mainittu tekstissä.

Kerrontani tarkoitus on muistaa erityisesti lähisukulaisiani: kiittää sisarusparveani siitä, että he ovat olleet perheineen ehjästi mukana aina lähettämässä minua matkaan ja muistamassa, kun olen siellä perillä ollut. Paljon jää kertomatta, sillä muisti ei enää kaikkeen yllä.

Työni Namibiassa rytmittyi kahteen jaksoon, vuosina 1956-1981 ja 1991-1994 tehtyihin. Sel-vyyden vuoksi käytän jaottelua I ja II jaksoon. I jakso jakautui viiteen peräkkäiseen työkauteen. Työkausien välillä olivat ns. Suomen lomiat, jolloin olin Suomen Lähetysseuran palveluksessa kotimaassa. Vierailin Lähetysseuran ohjauksessa monissa Suomen seurakunnissa kertomassa lähetystyöstä. Näillä matkoilla sain monia uusia lähetysystäviä ja esirukoilijoita.

I ja II työjaksoni väliin jää pidempi Suomessa olon jakso. Sanon sitä Lumijoen kaudeksi. Vii-dennen työkauteni jälkeen Lähetysseurassa todettiin, että entinen oppilaani oli tullut johtajaksi koulussa, jossa olin toiminut. Minua ei enää ollut tarpeen lähettää kentälle. Työnantajani kehot-ti etsimään työtä Suomesta.

Olin työkausieni välisillä lomilla hieman opiskellut musiikkia ja saanut hankituksi sivutoimisen kanttorin paperin. Suomen Lähetysseuralta sain hyvän työtodistuksen, jonka mukaan olin lähe-tyskentällä aina ollut nuorten parissa. Kun Lumijoen seurakunnassa tuli perustettavaksi kantto-ri-nuorisotyöntekijän virka, lähetin hakemuksen ja tulini valituksi. Virassa ollessani suoritin C-kanttorin pätevyyden.

Lumijoella ollessani avioiduin eläkkeellä olleen opettaja Esko Sutelan kanssa vuonna 1982. Puolisoni kuoleman jälkeen vuonna 1991 minulle avautui jälleen mahdollisuus lähteä työhön Namibiaan. Tämä on se II jakso.

Namibia on pinta-alaltaan laaja, noin kaksi ja puoli kertaa suurempi kuin Suomi. Namibiassa on lukemattomia heimoja ja heimokieliä, joita en ole käsitellyt. Tarkoitin 'Namibialla' kirjoi-telmissani maan pohjoisinta osaa aivan Angolan rajan tuntumassa. Se käsittää Ambomaan ja Kavangon alueet. Käsitteellä 'namibialainen' tarkoitan ambolaisia ja kavangolaisia, joiden pa-rissa olin työssä.

Kiitän Penttiä uupumattomasta asioihin paneutumisesta ja korvaamattomasta avusta. Samoin kiitän Pentin isää Reino Klemettiä, sisareni Helvin puolisoa. Hän on ahkeroinut tietokoneellaan ja kirjoittanut monta eri väliversiota, aina asiaa parannellen. Kiitokseni osoitan myös sisareni Helvin tyttären Marjan puolisolle Kari Kailasuolle. Hän on antanut apunsa valokuvien skanna-uksessa tekstiä elävöittämään.

Lopuksi haluan mainita kiittäen ne tahot, jotka tekivät taloudellisesti mahdolliseksi työni Namibiassa. Kukin seuraavassa mainitsemistani tahoista sopi Suomen Lähetysseuran kanssa vuosittaisesta kannatusosuudesta ja kokonaisuus oli sopiva.

Valtakunnan laajuinen Suomen Opettajain Lähetysliitto otti minut nimikkolähetiksi jo ensimmäisenä Namibian vuoteni 1956. Myöhemmin mukaan tuli myös Herättäjähdistys sekä Yli-Iin seurakunta. II jakson taipaleella mukana oli myös Lumijoen seurakunta. Sain työskennellä heidän tukemanaan ja heidän Herransa avulla. Olen sydämestäni kiitollinen kaikille tukijoilleni.

Käydessäni Namibiassa turistina vuonna 2004 tapasin Namibian pääkaupungissa Windhoekissa rouva Rosalia Nghidinwan. Hän on entinen oppilaani, joka työskentelee Namibian työvoimaministeriön apulaisministerinä. Hän sanoi onnellisena: ”Lähetystyön kautta olemme saaneet terveen itsetunnon! Nyt olemme vapaita, mutta suomalaiset ovat auttaneet meitä vapautemme.” Tähän hän arvatenkin sisällytti yksilön hengellisen ja henkisen vapauden sekä Namibian kansan valtiollisen vapauden.

Lähetystyön tavoitteena on tehdä itsensä tarpeettomaksi. Kun kansa on ottanut vastaan Jumalan sanan ja saanut sen voimasta kasvaa itsenäisyyteen, luovuttaa lähetys tehtävät kansan omille vastuunkantajille.

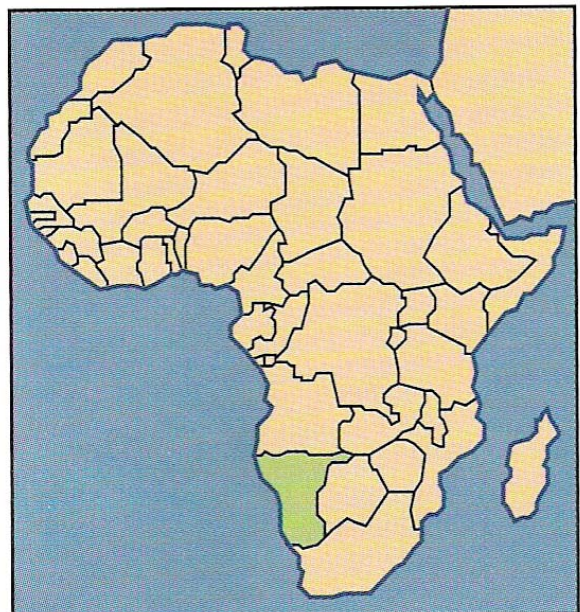
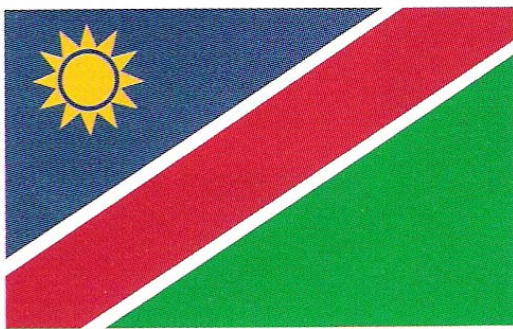
Oulussa, toisena pääsiäispäivänä 9.4. armon vuonna 2007

Annikki Turtinen-Sutela

NAMIBIA

NAMIBIA

1. LUKU. LÄHETYSKUTSUNI

Kipinä

Synnyin herännäiskristilliseen kotiin Jaakko ja Ida Turtisen perheen 7. lapsena Yli-Iissä 5.9. 1929. Äitini Ida Turtinen os Hökkä (1894-1941) luki Suomen Lähetysseuran lehtiä, kun olin lapsi. Kallein sukuperintöaarteemme oli Suomen Lähetysseuran -lehden vuosikerta 1860. Meilläkin kotona oli lähetysseuran lehtiä. Laulettiin mm. ”Jeesuksen armahan kädet ja helma” ym. hengellisiä lauluja. Kerrottiin Erkki Lehdosta, isän ja äidin ikäkautta olevasta lähetysseuran jäsenestä, joka oli lähetetty Ambomaalle lähetystyöhön 1910.

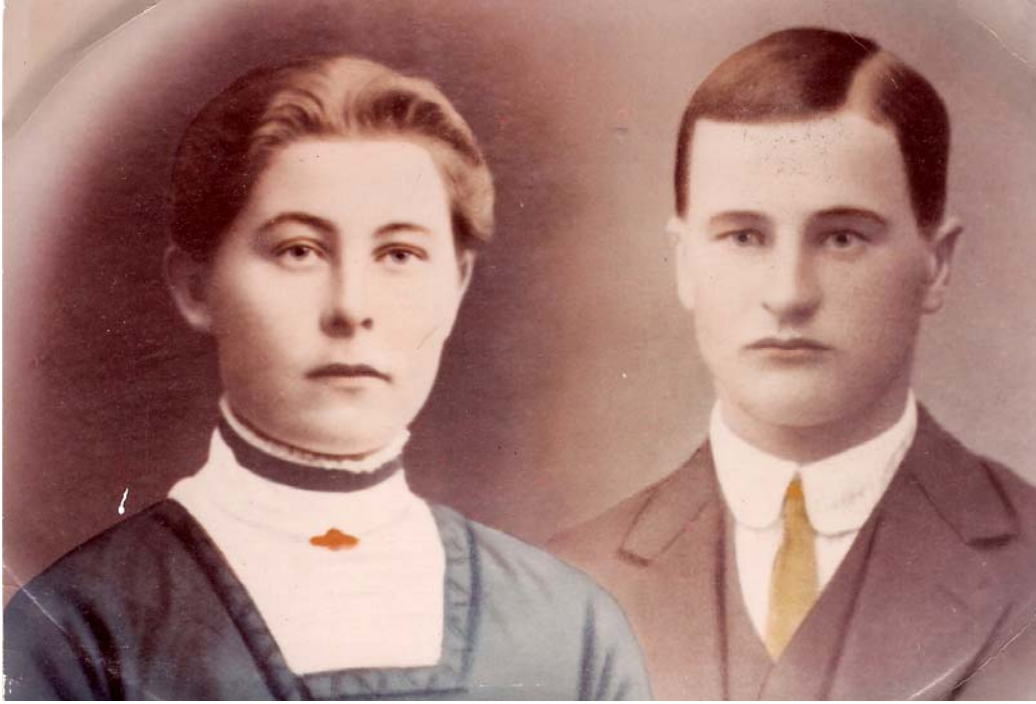
Lapsena olin kesällä heinäkuun lopulla haravoimassa. Sisälläni oli aina tämä sana ja ääni: ”Lähde maaltasi ja isäsi huoneesta. (1 Moos. 12:1). Se oli usein mielessäni. Myös yksi Paavalin sana oli: ”Ette ole itsenne omat.” Näin mielikuvissani Ambomaan palmuja ja niiden alla istuvia ihmisiä.

Alkoi koulunkäyntini. Pääsin oppikouluun Iihin ja sitten opettajain valmistuslaitokseen Raahen. Siellä oli minua vuotta ylemmällä kurssilla eräs oppilas, joka julisti julkisesti: ”Minusta tulee lähetystyöntekijä.” Olin aivan hiljaa. En voisi mitenkään julistaa, vaikka sisälläni oli sama ääni. Hänestä ei koskaan tullut ulkolähetystyöntekijää, mutta kotimaassa hän on kyllä toiminut.

Kun olin opettajaseminaarissa, Erkki Lehto kävi kertomassa lähetystyöstä. Hän kertoi että monta vuotta sitten täältä Raahen seminaarista valmistui hänen hengellinen äitinsä Hilda Mertanen. Erkki Lehto sanoi minua hyvästellessään: ”Mene Annikki, minne Herra johtaa, vaikka lähetystyöntekijäksi.” Kun Erkki Lehto kuoli, hänet haudattiin Jakkukylän hautausmaahan. Kun kävin äidin haudalla, kävin samalla myös Erkki Lehdon, myöhemmin Erkki Laurmaan haudalla. Se saarnasi minulle: ”Sinun pitäisi lähteä lähetystyöhön.”

Olin Yli-Iissä vt. kanttorina 1952- 1954. Olin myös Yli-Iin kirkonkylän kansakoulussa ala-asteen opettajana. Juho Syrjä –niminen pitkäaikainen ammolähettiläs kävi usein seurakunnassamme puhumassa lähetystyöstä. Olin halunnut lähteä muusikkoalalle ja ostaa oman pianon. Isäni Jaakko Turtisen (1892-1957) kanssa oli puhuttu siitä, että lähdemme ostamaan sen. Mutta sitten, oli kuin unelmissani olevan pianon julkisivuun olisi kirjoitettu: ”Kylläpä katsot elämää itsekkäästi Annikki. Sinun olisi ensin käytävä Suomen Lähetysseurassa, ennen kuin lähdet pianon ostoon.”

Kun olin valmistunut opettajaksi, Aili- siskoni näytti minulle kerran kesällä 1954 Suomen Lähetysseuran erästä sivua, jossa ilmoitettiin millaisia ammatti-ihmisiä lähetyskurssille etsittiin. Aili kysyi: ”Oletko sinä Annikki ajatellut tällaista?” Sanoin, että olen. Aili jatkoi: ”Kerran äitimme Ida sanoi minulle, että sinun Aili pitäisi lähteä lähetysmaille, kun sinulla on niin hyvä terveys. Kun minä en ole päässyt mihinkään ammattiin valmistumaan, siirrän tämän äitimme tahdonilmaisun sinulle Annikki testamenttina.” Äitimme oli kuollut 1941 ja vanhimmat sisarukset silloin 15v Elsa ja 17 v Aili olivat joutuneet ottamaan äidin tehtävät kymmenpäisessä sisarusparvessamme.

Kuva 2: Vanhempani emäntä Ida os. Hökkä (1894-1941) ja maanviljelijä Jaakko Turtinen (1892-1957)

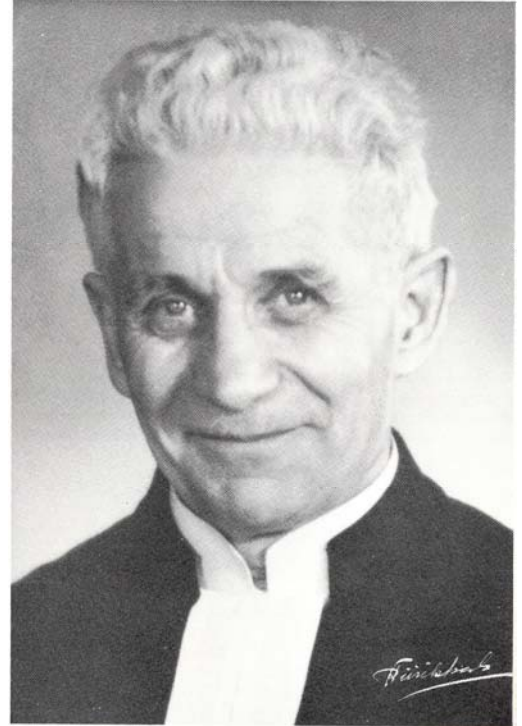
Kuva 3: Lapsuudenkotini Turtisen talo Yli-Iin Jakkukylässä.

Kuva 4: Annikki ja Aili Turtinen 1940-luvun alussa.

Kuva 5: Iiläinen lähetyssaarnaaja Erkki Lehto, myöhemmin Erkki Laurmaa, lähetystyössä Namibiassa 1910-1947. (Yli-Iin kirkon 50-vuotisjuhlakirja)

Kuva 6: Kurssini erottaminen lähetystyöhön Helsingissä vuonna 1955.

Kuva 7: Lähtöjuhla Yli-Iin kirkossa loppiaisena 1956.

Tämän jälkeen kesän 1954 lopulla kävin Suomen Lähetysseuran lähetysjohtaja Vuorelan puheilla. Ei siinä mitään suurta hurmaa ollut, aivan kuin vain asiaan kuuluvaa se oli minulle. Keskusteltuani Vuorelan kanssa hän sanoi: ”Teidän kohdallanne ei näytä olevan mitään estettä, että ette voisi tulla valituksi lähetyskurssille. Lähettäkää hakemuksenne, vaikka haku aika on jo mennytkin umpeen.” Lähetin hakemukseni ja tulin valituksi lähetyskurssille helmi – toukuu-kuussa vuonna 1955.

Tunsin suurta huojennusta lähetettyäni hakemuksen, koska olin elänyt henkisessä ristiriitilanteessa musiikin ja lähetysasian välillä. Lähetyskurssin päätyttyä keväällä 1955 lähdin iloise- na englannin kielen opiskeluun Englannissa, josta tulin takaisin kotimaahan joulukuksi 1955.

Lähdin tammikuussa 1956 ensimmäiselle työkaudelleni Namibiaan. Äitini Idan suvussa oli oltu kiinnostuneita lähetyksestä heti, kun oli ollut mahdollista saada tietoa siitä. He olivat rukouksin työtä tehneet. Minun tarvitsi v a i n l ä h t e ä. Tie oli valmisteltu ja rukoiltu, niin uskon.

Isäni Jaakko oli loppuun asti lähetysaarnaaja Erkki Laurmaan läheinen ystävä. Kun sitten hyvästelin isääni lähtiessäni tammikuussa 1956 hän sanoi: ”Kyllähän me äidin kanssa sitä olimme rukoilleet, että kun meille on annettu näin paljon lapsia, joku heistä lähtisi joskus lähetysmaille.”

Kuva 8: Toinen lähettämis-juhla vuonna 1962

Kuva 9: Sukulaiseni lähettämässä työhön Namibiaan.

Kuva 10: Afrikan haasteet odottavat

2. LUKU. ENSIMMÄINEN MATKANI LÄHETYSMAILLE 1956

Atlantin aalloilla

Ensimmäinen matkani alkoi Helsingistä tammikuussa 1956. Matkareitin alkutaipaleella, välillä Helsinki-Turku koimme iloa itsenäisestä Suomestamme, sillä juuri matkapäivänämme saimme junan peittämättömistä ikkunoista nähdä Porkkalan, josta Neuvostoliitto oli vetäytynyt pois edellisenä päivänä. Matkallamme Turusta kohti Tukholmaa yönajan musiikkina oli jättien kolina laivan seiniin. ”No, tätä ei ole sitten Afrikan vesillä varmaankaan.” ajattelin. Tukholmassa paleli, kun olimme isossa tavarahallissa, josta monien vaiheitten kautta saimme tavaramme Göteborgiin menevään junaan.

Kun Göteborgista lähdettiin isoon laivaan Pohjanmerelle, niin siitä tuli sellainen matkakokemus, että tuntui kuinka aallot ja kuohut saivat sisuskunnan ja ajatusmaailman sekamelskaan. Pelotti tosilailla. Kun sitten aamun valjetessa saavuttiin Lontoon satamaan, sen suuruuden nähdessä hiipi mieleen pelottava ajatus outoon, isoon maailmaan saapumisesta. Lontoosta juna-matka Southamptoniin oli ihan tavallinen. Southamptonista alkoi sitten puolitoistaviikkoinen valtamerimatka Englannista Etelä-Afrikkaan.

Matkareittini tuntuu nyt ajateltuna monimutkaiselta. Ei sitä silloin osannut ajatella. Ihmettelin vain, että näinkö tässä selviytyi. Meitä oli samalla matkalla viisi vasta leivottua lähetyskandi-daattia. Olimme samaa lähetyskurssia. Kyllikki Korhonen oli hyttitoverini laivamatkalla. Biskajanlahdella ollessamme oli kova myrsky. Vedin Kyllikkiä ulos hytistä sanoen: ”Muutenhan sinä kuolet sisälle!” Minä nautin laivamatkasta, enkä ollut edes merisairas. Laulelin: ”Helmi-kuu on tullut, tulleet valkohanget...”.

Iso valtamerimatkastajalaiva on kuin kaupunki pienoiskoossa. Siellä on melkein kaikkea, mitä ajatella voi. Esim. uima-allas, elokuvateatteri, iso ruokasali, paljon monenlaista ruokaa, upea oleskeluhuone, radiot, pianot ym. Yöpymishyttejä paljon, pieniä, mutta ihan mukavia. Kirjastosta lainasimme kirjoja luettavaksemme. Minulla oli maaliskuussa 1955 kuolleen entisen Kavangon lähetin Lahja Väänäsen kirjoittama kirja ”Sisalmatto.” Uppouduin sitä lukemaan avarrassa oleskelusalissa ja olin jo melkein Kavangolla kirjan kirjoittajan ja sen sanoman mukana.

Neljä suomalaista kanssamatkustajaani jäivät Lounais-Afrikan eli Namibian satamassa Valfisbayssa pois laivasta ja jatkoivat matkaa suoraan Ambomaalle. Jäin haikeissa ajatuksissa laivaan päätesatamanani Kapkaupunki Etelä-Afrikan Tasavallassa. Muistan varhaisen aamun, jolloin saavuttiin Kapkaupunkiin. Kaupunki ja Pöytävuori näyttäytyivät niin hienossa silhuetissa, että se tuntui melkein taivaallisen ihanalta silmiin ja ajatuksiin.

Kuva 11: S/S Britannia joka liikennöi välillä Göteborg-Lontoo (Swedish Lloyd)

Kuva 12: Annikki Turtinen ja Vuokko Toivola laivassa matkalla Afrikkaan vuonna 1963. (R.M.S. Pendennis Castle)

Kuva 13: Kapkaupungin Pöytävuori, Etelä-Afrikan Tasavalta. (Art Publishers, E-AT, John Hone)

Afrikan maaperällä

Autuas tunne valtasi minut, kun sain astua jalkani Afrikan maaperään ensimmäisen kerran. Lähetystyöntekijät Kirsti ja Seppo Löytty ja vajaa yksivuotias Jaakko-poika olivat minua vastassa Kapkaupungin satamassa. Viipyminen pienessä Stellenboschin kaupungissa Etelä-Afrikassa afrikaansinkielen luvussa tuntui aika ajoin ahdistavalta, sillä olinhan jo oikeassa maanosassa, mutta vielä kaukana määränpäästä.

Noin neljän kuukauden etelässä viipymisen jälkeen sonnustauduin Kapkaupungista neljä ja puoli vuorokautta kestäväan junamatkaan kohti pohjoista, Namibiaa. Paljon oli ihasteltavaa, eipä paljon vihasteltavaa vaikka esim. Kalaharin erämaan halki matkustettaessa koettiin valtavat hiekkamyrskyt. Vaikka vaunun ikkunat ja ovet tiiviisti suljettiin, tunki hiekka siitä huolimatta sisään. Oli vuoden kuivin aika. Luonnosta puuttui vehreyttä, mutta valtavat luonnonmuodostelmat vuoret, mäet, kukkulat vuodenajasta johtuen alastoman näköisinäkin puhuttelivat Jumalan suuruudella ja kaikkivoipaisuudella.

Minä pieni ihminen ajattelin suurta Jumalaa ja ihmettelin, että kaiken Hän näkee ja johdattaa pientä ihmistä kaiken tämän suuruuden keskellä.

3. LUKU. LÄHETYSTYÖKENTTÄ POHJOIS-NAMIBIASSA

Tunnelmia työn aloittamisen ajalta

Perillä työkentälläni Nkurenkurussa olin kesäkuussa 1956. Ensimmäisenä iltana Lempi Makonen tarjosi oman puutarhan puusta saatua papajaa. Hyvää kyllä, mutta olisi toivonut sitruunan mehua makeutta neutralisoimaan, niin kuin aina. Elokuussa 1956 aloitin kwangalin kielen opiskelun. Opettajantyön aloitin tyttökoulussa Nkurenkurussa tammikuussa 1957. Paljon oli uutta ja miksei outoakin. Toisaalta ei ollut mitään pelättävää. Aina asiat järjestyvät.

Kun kesällä 1954 niityllä paarman pistoa peläten kirkaisin, Martti-veljeni sanoi: ”Ei sinusta ainakaan lähetyksille menijäksi ole, kun olet noin pelkuri.” Pelkäsin myös ukkosilmoja lapsena, mutta ne olivat mielestäni Afrikassa lempeämpiä kuin Suomessa. Minua ei ole mikään parmaa pahempi Namibiassakaan pistänyt, ei edes skorpionin. Mpungun lähetyksensäällä työkennellessäni olin ollut tietämättäni eräänä päivänä päivälevolla yhdessä skorpionin kanssa.. Noustessani sängystä totesin tämän ”kaverin”, joka sitten kengällä lävättämällä sai kuolemansa.

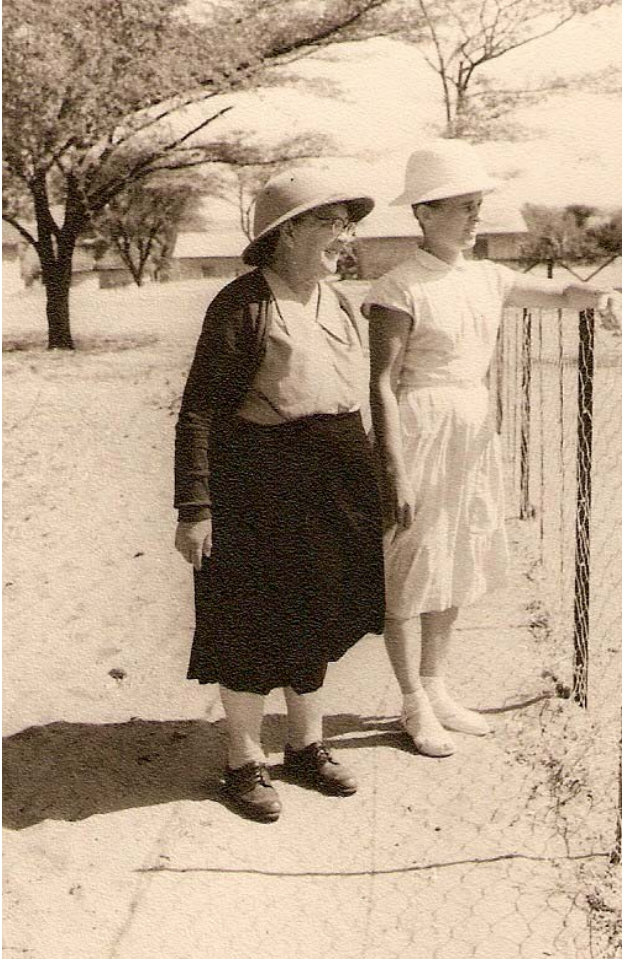
Etukäteen pelkäsin monia sairauksia, mutta enimmäkseen sain olla terve, mitä nyt malaria. Siitä selvisin pillerikuurilla (oikea hevostuuri!!!) tai jos oli jo oksentanut ennen kuin söi pillereitä, niin sitten sai lääkkeen pistoksena oman lähetyksensä sairaalassa. Illalla nukkumaan panna pelkäsin, että nytkin niitä on malariahyttysiä. Ei ollut kuitenkaan. Kylmän ajan, eli touko- elokuun aikana niitä ei yleensä olekaan, vaan vasta sadeaikana joulun molemmin puolin.

Työtovereistani

En tuntenut entuudestaan tulevia työtovereitani, eivätkä he minua. Mutta täytyy sanoa se , että mielestäni sain maailman parhaat työtoverit ja työmiljöön, erikoisesti työhönopestajani Selma Markkanen oli erinomainen. Hän oli 30 vuotta vanhempi minua ja lähin työtoverini, kun aloitin työni.

Selma Markkanen oli ennen kaikkea antanut itsensä kokonaisuutena Namibian lähetykselle. Selma oli lempeä rukouksen ihminen. Hän oli kärsivällinen, päättäväinen, paljon jaksava, muttei silti vähemmän jaksavaa aloittelijaa aliarvioinut. Selma oli turvallinen tuki uudelle tulokkaalle ja olen hänestä kiitollinen. Hän oli sellainen itseoppinut rakennusmestari, joka osasi olkikattoisen savitiilirakennuksen rakennuttamisen ja kunnossapitämisen taidot. Sade ja termiitit kun tekivät tuhojaan joka vuosi, oli huolenpito rakennuksista jokavuotinen tehtävä.

Työtoverit vaihtuivat minunkin aikanani. Vanhimpia poistui ja nuorempaa väkeä tuli tilalle.. Nkurenkurun tyttökoulussa minulla oli aluksi ainoa työtoveri iäkäs Selma Markkanen. Sittemmin minulla oli ambolaisia opettajattaria 2 – 3 vuosittain. Oppilaita koulussamme oli aina lähes sata. Luokkataso oli suomalaisen kouluun verrattuna peruskoulun 3 – 5 luokat. Pääsyvaatimuksena oli että oli kastettu ja että osasi lukea. Kouluaikana oppilaat kävivät sitten rippikoulun ja heidät konfirmoitiin. Sen jälkeen jotkut pyrkivät Ambomaalle opettajaseminaariin. Toiset menivät sairaanhoitajakouluun ja niin valmistuivat ensimmäiset oppilaanani olleet kansansa hyväksi tekemään työtä näillä aloilla.

Kuva 14: Kotini Nkurenkurussa.

Kuva 15: Annikki yhdessä Selma Markkasen, rakkaan työtoverin kanssa.

Kuva 16: Annikki ja ambolaiset opettajattaret Lahja Mumbala, Katriina Iikondja ja Aune Iitope

Ambomaa, jonne ensimmäiset suomalaiset lähetyssaarnaajat saapuivat 1870-luvulla, sijaitsee Namibian pohjoisosassa. Ambomaasta itään on oma työalueeni Kavangon alue, joka on saanut nimensä samannimisestä joesta, Okavangosta, joka on rajajoki Angolan ja Namibian välillä. Ensimmäisenä suomalaisena työntekijänä Kavangolle saapui Otto Eemil Närhi. Hän kastoi ensimmäiset kavangolaiset kristinuskoon huhtikuussa 1926.

Lähetien työtehtävät määräytyivät kunkin lähetin oman ammattivalmennuksen mukaan: sairaanhoitajat ja lääkärit sairaalaan, opettajat opetustyöhön. Sairaanhoidohenkilökunnalle niin alkeellinen asia kuin käymäläkulttuuri oli Namibiassa kova kysymys. Käymälähygieniää ei siellä tunnettu ja niinpä siitä syystä monet harmilliset sairaudet levisivät kansassa ja sairaaloiden työ näytti joskus turhautavalta.

Varsinaisesta ammattivalmennuksestaan huolimatta mieslähetit, papitkin, joutuivat poikkeuksetta myös rakennustehtäviin. Siellä aina rakennettiin jotain, etupäässä lähetysasemille, mutta myös kyläkuntiin rakennettiin kouluja ja kappeleita. Myös varsinaisia käytännöllisen alan ammattimiehiä ruvettiin lähettämään Namibiaan, mm. joku insinööri ja rakennusmestari.

Mieslähetien johtamissa rakennustöissä paikalliset miehet saivat opetusta käytännön tasolla, mutta varsinaisesti esim. rakennusinsinööriä ei paikan päällä syntynyt. Mutta paljastuipa suomalaisten ohjauksessa paikallisista miehistä esim. onnistuneita puuseppiä. Nämä puusepät tekivät lähetin asuntoon välttämättöminä kuuluvat huonekalut pöytä, tuolit, vaatekaappi, astiakaappi, keittiökalusteet ym. Sellaiset, joissa tavattiin taitoa ja halua edetä opiskelussa, ohjattiin ulkomaille korkeampaa teknistä taitoa saamaan.

Papit, sairaanhoitajat ja opettajat saivat koulutuksensa Ambomaalla kouluissa, joissa oli suomalainen lähetti johtajana. Papit koulutettiin pappiskoulussa, sairaanhoitajat sairaalaopistoissa ja opettajat opettajaseminaareissa. 1900-luvun loppupuolella valmistui jo namibialaisia lääkäreitäkin, mutta he valmistuivat ulkomaisista yliopistoista.

Kenttäosuudellamme Kavangolla oli tehty työtä jo 30 vuotta siihen mennessä, kun menin Namibiaan vuonna 1956. Siihen mennessä oli koulutettu jo joukko miesopettajia, jotka opettivat 1 – 2 luokkia sekä lähetysasemilla että eri kylillä. Myös alkuasukaspapit hoitivat seurakuntia. Hekin, papit olivat olleet Ambomaalla pappiskoulussa. Ambomaalla oli aloitettu työ 60 vuotta aiemmin kuin Kavangolla. Siellä oli luotu koulutusstrategia, jonka mukaan myös Kavangon ihminen pääsi eteenpäin.

Aluksi ihmiset kulkivat jopa jalkaisin tuota Namibian ja Angolan välistä hankalaa rajatietä n. 300 – 400 km Ambomaalle kouluun, myöhemmin autoteitse kiertäen, jolloin matkaa kertyi 700 – 800 km. Vaaroja ja varjeluksia on koettu. En aina tiennyt, uskoako oppilaita, jotka loman jälkeen kouluun palasivat 2 – 3 arkipäivää myöhästyneinä. He sanoivat pitkän matkan syyksi, että emme uskaltaneet lähteä, kun valtakunnassa oli elefanttilaumoja liikkeellä. Saattoipa se olla tottakin, sillä kerrottiin, että elefanti oli tallannut ihmisen maahan ja kuoliaaksi.

Kuva 17: suomalaisten lähettien kokous Namibiassa.

Kuva 18: Namibialaisia nuoria jumalanpalveluksessa

*Kuva 19:
Kirkkokansaa
kirkonmäellä
Nkurenkurussa.*

Omat työtehtäväni

Peruskoulun opettajan valmennuksen saaneena toimin Kavangolla omalla alallani opetustyössä. Suurin työpanokseni oli peruskoulun ala-asteen tyttöoppilaiden viimeisillä luokilla. Samoin kansanopistokurssien aikana. Ne seurasivat sitten, kun tyttöoppilaat vuosien kuluessa olivat kasvaneet ja siirtyneet tavanomaisiin sekaluokkiin. Raamattukoulutoiminta seurasi kansanopistokurssien jälkeen. Raamattukoulutoiminnassa olin opettajana Kavangon rovastikunnan erilaisilla kursseilla, joita pidettiin monille rovastikunnallisille ryhmille alkaen bushmanneista aina opettajien ja pappien kursseihin ja kokouksiin asti, sekä monille eri ryhmille näiden väliltä.

Tyttökoulun oppilaista monet tulivat luonnonuskontoa harjoittaneista animistikodeista. Monia epätoivottuja asioita tuli täten koulumme sisälle. Pitkäaikainen edeltäjäni johtajaopettaja Selma Markkanen tiesi, miten tarkkaavaisesti oli vaadittava kristillisyyden henkeä koulun sisällä, sillä koulun sisäinen henki oli hyvin haavoittuva tällaisille tunkeutumisille. Hän piti opetustunnin uusille tulokkaille jo heti alkuunsa näin: ”Eikä sitten mitään kaulakoruja ja -vitjoja eikä mahtavia lannevyhtejä. Ne ovat osa pakanoiden pukeutumista ja tarkoitettu taisteluun pahoja henkiä vastaan. Tässä koulussa ei pidetä koruja!” jyrisi hän.

Jäätyäni vastaamaan tyttökoulusta Selman jälkeen otin vähän vapaamman suunnan. En voinut paljon poiketa edeltäjäni tyylistä, mutta painotin asiaa seuraavasti: ”Vaalimme siisteyttä ja puhautta tässä koulussa. Jos olet peseytynyt ja sinulla on siisti, puhdas mekko ylläsi, voit pukea yksinkertaisen kauniin kaulakorun kaulaasi. Tiedättehän tämän koulun perussäännön: ei kaulakoruja!”

Tähän eräs oppilas sanoi: ”Onpa sinulla itselläsi kengät.” En tiennyt hetkeen, mitä olisin vastannut, kunnes sain ajatuksen: ”Meillä Suomessa on suuren osan vuotta niin kylmää, ettei voi kerta kaikkiaan olla ilman kenkiä.” Vastaus tyydytti tyttöjä jotenkuten, mutta tiedän, mikä oli ajatuksen takana: ”Jos sinä ajattelet, että me koreilemme kaulakäädyillämme niin koreiletpa sinäkin kengilläsi.” Oppilailla ei nimittäin yleensä ollut kenkiä. Oli melkein aina kesä ja lämmin ja toisaalta oltiin köyhiä. Kengätkin olivat monille suuri toive, saavuttamaton mahdollisuus.

Toisen työ kauteni alussa olin yhden vuoden Ruparan aseman poikakoulussa opettajana. Poikakoulu oli vastaava pojille siinä missä oli tyttökoulu tytöille Nkurenkurussa. Opetin Ruparan poikakoulussa mm. uskontoa kwangaliksi. Kun oppilaana ollut Johannes Sindano vastasi tekeväni kysymykseen, niin sain kuulla häneltä jopa kahden minuutin pituisen vastauksen. Jo silloin hän oli älykäs ja syvälinen namibialaispoika, josta tuli v 2003 piispa.

Kerron Johannes-pojasta, tulevasta piispasta yhden toisen tapauksen. Johannes oli lähetyksesemallamme apuna puutarhan kastelussa. Ensimmäiseltä Suomen lomalta palattuani annoin hänelle kastelupalkkioksi kotini aitan vinniltä pelastamani pojalle sopivan neuletakin. Kylmänä vuodenaikana se oli kyllä tarpeen. Eräänä aamuna näin tuon villapuseron erään toisen oppilaan yllä. Kutsuin Johanneksen ja kysyin: ”Mitenkä se villapusero oli toisen pojan päällä? Sinullehan sen toin.” Hän vastasi: ”Kun olit sen minulle antanut niin eikö se ollut minun omaisuuttani? Enkö saanut tehdä omalleni niin kuin tein, että annoin sen kaverille.” Minun oli pakko myöntää, että hän oli oikeassa. Nyt on vielä helpompi myöntää kun tiedän, että hänestä tuli viisas piispa.

Kuva 20: Työpaikkani, Kavangon tyttökoulu Nkurenkurussa 1950-luvulla.

Kuva 21: Yleensä oppilaani pitivät kuorolaulusta ja minä kuoron johtamisesta.

Kolmannella työkaudellani olin vastuussa erityisesti bushmannien kouluista, joissa monet entisistä oppilaistani toimivat opettajina. Kiertelin näissä kouluissa. Vein opetusmateriaalia ja osoitin muuta mahdollista tukea. Koulut toimivat puiden alla varjossa auringolta. Mitään rakennettuja kouluja ei ollut. Oppilaat istuivat maassa ja opettajalla oli välttävä luokkataulu. Tämän lisäksi vastasin neljän lähetyksensäman (asemien väli n. 60 km) peruskoulun ala-asteen oppilaiden kouluasuntoloista, lasten asumisesta lähetyksensämanilla, lasten ruokailusta jne.

Minulla oli ajoittain opettajan sijaisuuksia eri kouluissa. Pienen ajan toimin kaikkien pienimpien oppilaiden luokassa. Sen muistan, että se olikin vaikea tehtävä, koska lapset puhuvat niin aitoa kieltä, ei mitään siloteltua puhetta kuten isommat oppilaat ja aikuiset puhuivat, jotta nuo ulkomaalaiset suomalaiset ymmärtäisivät paremmin. Olin sijaisena myös Ambomaalla peruskoulun yläasteella ja toisen kerran Kavangon Rundun yläasteella. Samoin olin kerran sijaisena suomalaisten lähettiperheiden lasten koulussa Swakopmundissa. Se oli peruskouluaste.

Opetin matemaattikkaa Nkurenkurun sairaalassa pidetyillä kursseilla, joilta valmistui vaatimattomien tiedoin varustettuja apuhoitajia. Kavangon heimokieltä kwangalia opetin pariin otteeseen uusille lähetyksensäntälle tulleille työtovereille.

Lähetien ja namibialaisten keskinäisistä suhteista

Työkenttään kuuluvat namibialaiset ihmiset ja ympäristö osoittautuivat aina myötämieheisiksi ja ystävällisiksi, vaikka ne lähetit, joilla oli oman alansa tietotaitoa, joskus antoivat jyrisevää sanaa paikallisille asukkaille. Toisaalta: namibialaisethan olisivat voineet olla vastaanottamatta meitä lähetitejä alueilleen.

Namibialaiset ottivat yleensä auliisti vastaan, mitä suomalaiset lähetit opettivat tai vaativat. Monesti paikalliset saivat varmaan kärsiä mielestään törkeitä loukkauksia ilman että lähetti tarkoitti loukata, koska ei tarpeeksi tunnettu toisiamme ja toistemme kulttuuritaustoja. Toisaalta lähetti vaati sitä, mihin hänet oli opetettu ja mikä hänen kristillisen näkemyksensä mukaan oli oikein ja totuudellista. Lähetti saattoi joskus unohtaa, ettei häntä ole tarkoitettu sentään miksi-kään itsevaltiaksi tähän vieraaseen maahan.

Kristillinen rakkaus ja omantunnon kanssa viipyminen sulatti suomalaisten lähettien ja namibialaisten välejä. Useita kertoja jouduin itse pyytämään anteeksi kiivaan luontoni purkauksia ja toisen solvauksia. Eräs vanhempi lähetti sanoi, ettei afrikkalaiselta voi pyytää anteeksi, koska sitten hän hyppii silmille. Mutta näin ei käynytäkään, vaan kävi aivan päinvastoin. Henkinen ja hengellinen välimatkamme lyheni tapauksen johdosta. Ei siis ollut pahaksi lähetin antaa namibialaiselle periksi.

Eräs namibialainen sanoi minulle kerran ystävällisessä sävyssä: ”Kyllä minä näen, milloin olet väsymyksen tähden kiukkuinen ja milloin vain muuten ilkeytesi tähden.” Kyllä sitä lähettinä oli monta kertaa liian väsynyt eikä jaksanut olla niin lempeä, kuin olisi pitänyt jaksaa olla. Mutta nämä ihmiset jaksoivat ymmärtää ja antaa anteeksi.

Toisaalta kaikissa tapauksissa ei voinut antaa namibialaiselle periksi. Muuten pätevä namibialainen työtoverini opettajan työssä ei pitänyt väliä mennä tuntejansa pitämään, jos sattui tulemaan vieraita hänelle. Vieraita sattui useinkin tulemaan. Oppilaiden vuoksi minun piti johtajana hänelle siitä jyristä. Sairaanhoidotyössä oleva työtoverini sanoi, että heidän sairaalassaan kuoli eräs ihminen siitä syystä, että hoitotyöstä vastuussa ollut namibialainen sairaanhoitaja oli välinpitämättömyydestä poissa töistä.

Joskus naislähetti joutui Namibian nuoria suojellakseen ottamaan tiukan asenteen myös namibialaista miestä kohtaan. Eräs miesopettaja oli loman aikana saattanut raskaaksi erään tyttökouluemme kaunottarista. Tyttö jouduttiin erottamaan koulusta. Opettaja oli jo perheellinen, kotoisin toisen lähetysaseman läheisyydestä, mistä tyttökin oli.

Kerran sen jälkeen tuo miesopettaja oli käymässä meidän asemallamme. Kutsuin hänet luokseni. Kahdenkeskisessä keskustelussamme sanoin hänelle: ”Sinun ei ole lupa liikkua meidän tyttökouluemme alueella. Itse tiedät, miksi.” Hän sanoi nöyrästi : ”Mpandu”. Se merkitsee: suurkiitos. Hän kiitti myös sen takia, että olin kutsunut hänet ja puhutellut häntä kahden kesken ja neuvonut kristillisesti. Olin itsekin aralla mielellä siitä, että tällä tavalla jouduin namibialaista miestä puhuttelemaan.

Työkentän vaaroista

Lähetyskentällä tapahtui myös joitakin ikäviä asioita, joita en etukäteen osannut pelätä. Näihin vaaratilanteisiin sopii Raamatun sana: Varjelijasi ei torku, Ps. 121:3. Kerran olimme vähällä kuolla häämyrkytykseen Mpungun aseman saunassa. Kaksi kertaa jouduin auto-onnettomuuteen.

Mpungun lähetysasema on hyvin hankalan matkan takana n. 60 km Nkurenkurusta. Ei ollut edes kunnan teitä. Mpungussa piti olla lähettien kokous kesäkuun alussa. Silloin on kylmä ja kuiva aika. Diakonissa Lahja Grönlundin ja minun piti mennä kokousvalmisteluissa auttamaan tuolla asemalla työskentelevää Eevi Halmista. Päätimme tehdä härkäkärrymatkan kuten lähetit muinoin. Työtoverit saapuisivat kokoukseen autoilla.

Lahja sai tietoonsa pienet härkämatkaan soveltuvat kärryt, myös vetohärkäparin ja niiden omistajan. Niinpä varustimme kahden päivän eväät. Mandariinipuusta lähetysasemalla saimme mm. tuoreet mandariinit matkaamme. Yllemme puimme lämmintä vaateetusta kuitenkin niin, että keskipäivällä voimme sitä keventää. Myös teltan varustimme, sillä yövyimme eräässä kylässä paikallisen heimopäällikön kotona. Tämä päällikkö oli lääninrovastimme isä. Talossa oltiin ylen ystävällisiä.

Ensimmäisen päivän matkalta muistan erikoisesti sen, kuinka huonoa oli se tie, jota kuljimme. Monin paikoin kärrynpyörät tekivät vuoroin ylös- alas liikettä ja pelotti , josko kärryt hajoavat. Niin ei käynyt, vaikka maastossa oli monenlaista estettä: kiveä, kantoa, risuja oksia, kaatuneita puunrunkoja yms.

Aina kun tilanne tällaisten esteiden vuoksi näytti hankalalta lausui ystävällinen ja taitava kärryjän ja vetohärkien omistaja: Madam! Se oli anteeksipyyntö arvon madameille että kun näin käy. Me tunsimme olevamme korkea-arvoisia madameja, vaikka olimmekin vain vaatimattomia lähettinäisiä. Tuntui siltä kuin ilmaisu ”madam” ei voisi kuulua näihin Mpungun metsiin. Ja toisaalta sen lausuja ei varmasti osannut valkoisten kieliä tämän tämän enempää. Mutta hänellä oli kohteliaisuutta ja sympatiaa. ”Madam”, sen hän toisti usein.

Toisen päivän matka kohti Mpungua alkoi hyvin nukutun yön jälkeen. Se matkan osuus olikin sitten laaksoa pitkin vähän helpommassa maastossa. Mutta varsinkin iltapäivällä olimme arrottoman auringon alla. Ja kun illan suussa saavuimme Eevi Halmisen asemalle Mpunguun, olimme aika väsyneitä.

Eevi oli lämmittänyt vasta valmistuneen uuden saunan. Se käsitti yhdistetyn lämpö- ja pesuhuoneen siis saunan ja eteisen. Saunan ja eteisen välissä oli ovi, joka pystyi itse sulkemaan itsensä. Sisään mentiin eteisen kautta, johon ovi ulkoa johti. Eteisen lattialla oli kaislamatto.

Menimme eteisen kautta saunaan ja lauteille ja löimme löylyä. Uunihormissa ei ollut mitään sulkijapeltiä, vaan vain jokin säkkirätti. Jostain syystä saunaan kehittyi häkää. Ja kun meitä alkoi kovasti väsyttää menimme eteiseen kaislamaton päälle lepäämään. Lahja otti löylyä pitempään kuin minä. Onneksi löylyhuoneen ovi oli itsekseen sulkeutunut sen jälkeen kun Lahja tuli saunasta. Tämä oli tärkeä yksityiskohta. Hetken leväytyämme Eeva huuteli ulko-ovelta, että oletteko hyvin olemassa. Vastauksemme oli kyllä. Sitten olimme rauenneet niin samanaikaisesti ettei toinen ollut huomannut, että kaverista tuli hiljainen.

Eevi oli tehnyt töitään, mutta kun meitä ei alkanut kuulua, oli hän lähtenyt saunalle uudelleen. Hän oli tullut sisään eteiseen ja antanut ensin molemmille korvapuustin luullen, että pelleilemme. Kauhistuneena hän oli huutanut sitten kouluasuntolalapsille: ”Tulkaa auttamaan, lähetit ovat hädässä.” Oli kesäkuinen kylmänajan ilta. Eevi ja lapset olivat kantaneet meidät ulos. Eevi oli ruvennut antamaan tekohengitystä vuoroin Lahjalle ja minulle. Minä rupesin ensin selviämään ja Eevi huokaisi, että jää heistä ainakin toinen henkiin. Lahjakin virkosi myöhemmin.

Kouluasuntolalapset sanoivat tapahtuman jälkeen: ”Totisesti Jumala teidät herätti.” Olihan lähetysten aloittamisissa kouluissa opetettu, kuinka Jeesus herätti Jairuksen tyttären ja kuinka Jumala herätti Jeesuksen kuolleista. Sen perusteella, mitä lapset olivat kristillisyydestä oppineet, he totesivat aidosti, että Jumalan voimasta palasimme elämään.

Ellei saunan ja eteisen välinen ovi olisi ollut itsesulkeutuva, olisi häkää tullut jatkuvasti eteiseen, jossa lepäsimme. Ellei Eevi olisi jotakuinkin pian tullut uudelleen, niin Lahja ja minä olisimme saaneet leposijan Mpungun seurakunnan hautausmaassa, joka sijaitsee laakson hiekkaisessa rinteessä.

Viidennen työ kauteni lopulla jouduimme auto-onnettomuuteen. Olimme matkalla kahdeksan hengen Volkswagenilla Grootfonteinin ja Rundun välillä. Edellämme meni iso kuorma-auto, joka meidän piti ohittaa. Tie oli paksultti hiekkainen. Ajurina oli namibialainen pappi ilman ajolupaa. Näytti, että automme ajautuu kuorma-auton kylkeen, jolloin ajuri teki liikkeen kuorma-auton kyljen vastakkaiselle puolelle. Hupsis! Silloin Volkswagen pyörähti ympäri ihan silmänräpäyksessä. Tunsin, että menen ympyrää kuin lankakerä.

Auton pysähtyttyä totesimme, että kaikki olemme hengissä: Hanna Porola, piispa Kleopas Dumeini ja viisi muuta Kirkkohallituksen kokoukseen menevää miestä ja minä. Tunsin, että hengitykseni salpautuu. Silloin yksi ambopapeista veti minun yläruumistani selkäpuolelta omaa rintaansa vasten, jolloin hengitykseni alkoi taas kulkea. Olen nimittänyt tuota ambopappia hengenvälittäjäkseni.

Rundun sairaalassa todettiin, että minulta oli murtunut kolme kylkiluuta vasemmalta puolelta. Hannalta oli murtunut vasemman käden varttinäluu. Kun piispa seurueineen tuli seuraavana aamuna sairaalaan katsomaan Hannaa ja minua, hän sanoi suomenkielellä: ”Jeesus Kristus on Herra.” Tulkitsin sen, että Jeesus on kaikkien tilanteitten Herra, myös tämän tapahtuman.

Toinen auto-onnettomuus minua kohtasi viimeisen työkauteni aikana 1991-1994. Nkurenkurun High Schoolin lukiolaiset tekivät retken Rundun kaupunkiin. Pääsin mukaan. Matkan pituus n. 150km Nkurenkurusta Runduun ja takaisin. Matka tehtiin bussilla joka olikin meistä täysi. Oli tiin paluumatkalla. Tie oli keskeneräinen. Ajotasanne oli tavallista maan tasannetta n, 1,5 m korkeammalla. Sen leveys oli juuri sen verran, että bussi saattoi kulkea.

Edellämme ajoi joku melko suuri auto ja heitti valtavan pölymassan meidän bussin eteen. Bussin ajaja ajatteli luultavasti, että kun muut tästä menevät niin miksi emme myös me. Lusikka pohjaan vaan. Yhtäkkiä bussi kallistui vasemmalle puolelle ajosuuntaan nähden. Jos se olisi kaatunut niin kuin todella uhkaavalta näytti, me olisimme bussin mukana mätkähtäneet sinne alempaan maantasoon.

Tilanne oli todella uhkaava. Bussin tumma kuljettaja oli hyvin taitava ja sai pahasti kallellaan olevan bussin ajoradalle. Silloin eräs lukiolainen huudahti: ”Karunga ana kwatere komawoko gomusingi.” Suomeksi: ”Jumala tarttui kuljettajan käsiin.” Näin yksinkertaisesti Herra hallitsee tilanteet. Ihmisen asiana on antaa ylistys ja kunnia Hänen nimelleen.

Kuva 22 : Kaunis Okavangojoki virtaa lähetysaseman vieressä Nkurenkurussa.

4. LUKU. HAVAINTOJA NAMIBIAN LUONNOSTA

Vuodenajoista

Namibian vuodenaajat ovat kevät, kesä, syksy ja talvi eli kuiva-aika Namibiassa on kevät heinäkuun lopusta syyskuun loppuun, kesä lokakuusta maaliskuun puoliväliin saakka. Syksy on maaliskuu-, huhtikuussa. Talvi eli kylmäaika tai kuiva-aika on Namibiassa touko-, kesä-, ja heinäkuussa.

Mielestäni ihanimmat vuodenaajat olivat kevät ja syksy. Kevät alkaa elokuussa, kun kaikki piikkipuut ja pensaat alkavat kukkia. Lehdet niissä on hyvin pienet, tuoksu toisissa mahtava. Keväällä ei sada, jos sataa niin tulee mahdollisesti pitkät uuvuttavat hellekuukaudet.

Normaalisti kesä alkaa marraskuun lopulla ja kestää maaliskuulle. Alkukesä on tavallisesti kuumaa ja kuivaa. Kuumuus lisääntyy joulua kohti, mutta usein on jo ennen joulua satanut ja ihmisten peltotyöt alkavat. Kuulen vieläkin korvissani ruoskan viuhinan, kun kyntäjä ruoskii laiskoja vetohärkiä. Kun pelto on saatu kynnettyä, kylvetään hirssi peltoon. Kylvön suorittaa vaimoihminen tipauttaen jyvän kerrallaan multa.

Paras sadekuukausi on helmikuu. Vilja kootaan talteen kylmän ajan alkaessa toukokuussa siten, että korsi taitetaan tähkän alapuolelta ja tähkät otetaan puintantereelle. Korret jäävät peltoon, vaikka ne ovat kuivettuneita. Lehmälauma tulee ja syö korret.

Kun kesä on ohi maaliskuussa niin sitten tulee syksy. Ei ole enää kovin kuumaa eikä vielä kovin kylmää. Talvella lämpötila laskee melko usein yöllä 0 C-asteeseen, joskus muistan olleen -5 C astetta pakkasta. Puutarhakasvimme paleltuivat. Esim. papaijapuun hedelmä paleltuu helposti. Papaija on kiitollinen hedelmäpuu kasvattaa ja sen hedelmät ovat ihanat.

Kasvillisuudesta ja eläimistöä

Namibian pohjoisosa on puu- ja pensassavannin sekoitusta. Kavangolla on enemmän puita kuin Ambomaalla. Kavangon puita on arvopuulaji punainen mahonkipuu, josta lähettien asunnosakin on tehty peruskalusteet: pöytiä, tuoleja, sänkyjä.

Kesän aikana maa lykkää kamalasti ruohoa ja se kuivuu ja kulottuu talven aikana, jolloin maa on jälleen elottoman näköinen. Kukkuvia luonnonkukkia ei kesäaikaanakaan paljon ole. Yksi laji on ns. 'sikondomboro'-kukka. Hain niitä aina Okavango-joen varrelta. Se on yksi orkidealaji ja kestää hyvin maljakkokukkana.

Namibian aavikko Namib, on Atlantin suuntainen rannikkoerämaa. Se on hiekkainen ja elottoman näköinen suuren osan vuotta, mutta saa ihmeesti elämää silloin harvoin, kun se saa sadetta. Namibin aavikolla lähellä Atlantin rantaa kasvaa kummallisen näköinen kasvi nimeltään welwitschia, joka voi elää yli 2000 vuotta vanhaksi. Se elää siitä niukasta kosteudesta, mitä se saa ilman kautta meren läheisyydestä yön aikoina.

Kuva 23: *Flamboyant* kukkii kesäaikaan Okavangon rannalla Namibiassa.

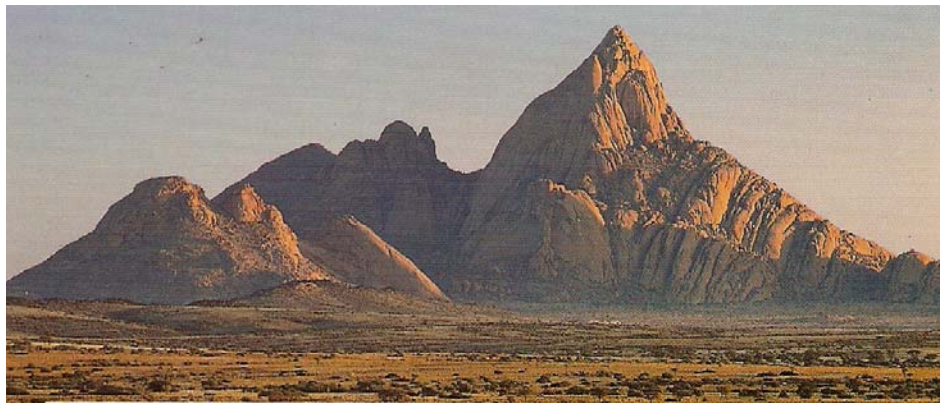

*Kuva 24: Namibialainen termiittikeko
(Photo Holler, Namibia)*

*Kuva 26: Sittemmin sortunut eroosiomuodostuma
"Jumalan sormi" Namibiassa.*

*Kuva 28:
Spitzkoppe-vuori
Namibiassa
(Mark van Aardt,
Namibia)*

*Kuva 25: Kukkiva akaasia
(Photo Vision,
Johan Steyn, Namibia)*

*Kuva 27: Welwitchia Mirabilis
Namibin aavikolla.
(Mark van Aardt, Namibia)*

Kuva 29: Kuiva aika Namibiassa.

Kuva 30: Sadekausi Namibiassa.

Rauhoitetussa Etoshan villieläinpuistossa tapaa Namibian eläimistöä suurimmasta pienimpään, elefantit , kirahvit, seeprat, leijonat, monet antilooppilajit, sudet ym. eläimet. Etoshapan eli suola-aro on laaja turistialue. Siellä on villieläimillä mahdollisuus elää rauhassa toisiltaan ja ihmisiltä. Tietysti luonnossa on aina niin, että toisen kuolema on toisen elämä. Lajit surmaavat toisiaan ruuakseen. Isoimmat tekevät lopun pienemmistä ja heikoimmista.

Villieläimistä oli vaaraa monesti alkuperäisväestölle. Myrkkykäärmeen purema ihminen ei ehtinyt kilometrin etäisyydeltä lähetysasemasta sairaalaan ennen kuolemaansa. Pahimmat villipe-dot ilmeisesti kartoivat sivilisaatiota eivätkä esiintyneet lähetysasemilla . Kerran tuotin lähetysaseman sairaalaan talonisäntä pahoin leijonan raatelemana. Hän oli puolustanut nautakarjaansa, jota leijona oli tullut hänen taloonsa raatelemaan. Namibian pohjoisosassa olevassa Etoshan villieläinpuistossa oli turistimies jäänyt yöksi penkille makaamaan ja leijona oli tullut ja syönyt saaliikseen.

Ei sitä voi muuten selittää kuin Jumalan varjeluksena, että läheteille ei sattunut mitään. ”Tule isä katsomaan, tuolla on käärme puussa!” sanoi lähettiperheen lapsi. Isä otti pyssyn ja ampui käärmeen. Joskus käärmeet pyrkivät huoneisiin, mutta saatiin tapetuiksi. Varsinkin sadeaikana kun maa kasvoi ruohoa voimakkaasti, piti olla varovainen heinikossa. Asuntojemme ympäriltä kuokittiin ruohot pois, jotta olisi maassa selvä näkyvyys.

*Kuva 31:
Seeproja Etoshassa
Namibiassa
(Claudia du Plessis,
Namibia)*

*Kuva 32:
Keihäsantilooppeja
Etoshassa Namibiassa
(Wynand du Plessis,
Namibia)*

5. LUKU. NAMIBIAN KULTTUURIA

Perinteisestä yhteiskuntarakenteesta.

Namibiassa ei ole yksilöä siinä merkityksessä kuin länsimaissa. Olet jonkun suvun jäsen, laajemmin jonkun heimon jäsen. Jos olet kuuliainen suvun laeille, olet kelpo kansalainen, Jos sinua kohtaa huono päivä, suku auttaa sinua. Esim. nainen, jonka mies on hyljännyt, palaa sukunsa luo ja saa turvan. Tällainen voi tapahtua esim. silloin, kun mies tulee kristityksi ja kirkkolaki vaatii, että on oltava yksiavioinen. Nykyään kuulemma laki kirkossa on, että seurakunnan jäsen saa kirkkoon liittyessään pitää kaikki vaimonsa, jotka on ennen kirkkoon liittymistään ottanut, mutta seurakuntaan tultuaan hän ei saa ottaa enää uutta vaimoa.

Sukulaisuus kulkee äidin kautta. Vaimo voi sanoa miehelleen: ”Minkäs tähden sinä minun lastani kuritat?” Varsinkin isoäitien asema on suuriarvoinen. Jos ollaan vielä animisteja (eli luonnonuskonnon harjoittajia) ja jos tytär, jonkun miehen vaimo, sairastuu, voi isoäiti antaa vaikka minkälaiset poppamiehen lääkkeet tyttären mieheltä kysymättä.

Namibian kielistä

Maan ensimmäinen virallinen kieli on nykyisin englanti. Heimokieliä on lukemattomia, mutta työssä ollessamme meidän oli opittava suurimman heimon eli pääheimon kieltä. Sitä osasivat kaikki heimot . Ambomaalla on kolme pääkieltä: ndonga, oshikwambi ja oshikwanyama, Kavangolla kwangali eli rukwangali. Sanottiin, että esim. Mupinin seurakunnan jumalanpalveluksessa saattoi olla 6 – 7 eri heimosta ja kielestä sanankuulijoita.

Kouluissa oli aluksi Etelä Afrikan valkoisten hollantilaislähtöisten uudisasukkaiden eli buurien kieli afrikaans tärkein. Myöhemmin tuli englanti ja tietysti namibialaisten äidinkielellä oli jotain, esim. uskonto. Mutta silloin vielä äidinkielellä oli aivan liian pieni sija. Heimokielistä vaikein oli tietysti bushmannikieli, jota vain 2 – 3 lähettiä pystyi oppimaan. Bushmannitkin yleensä osasivat pääheimon kieltä.

Perinteisistä elinkeinoista

Alkeellinen maanviljelys ja karjanhoito ovat Namibian perinteiset elinkeinot. Maanviljelyksen pääviljalaji on hirssi. Myös durraa ja maissia viljellään jonkin verran. Pellossa kasvavat myös maukkaat vesimelonit ja pavut. Joskus olen saanut tuliaisiksi sokeriruo'on korsia. Niitä vaan syöt sellaisenaan!

Karjanhoitoa ei voi suomalainen oikein todesta ottaa verrattuna siihen miten Suomessa karjaa hoidetaan. Nauta- ja vuohieläimet ovat kuitenkin tärkeitä. Ne ovat jonkinlainen rikkauden mitta. Kun ajat autolla Namibiassa ja tietä on ylittämässä sadan pään lehmikarja, niin teet huomion, että se isäntä on paljon rikkaampi kuin sinä. Usein ajattelin, että me länsimaalaiset olemme aineellisesti paljon rikkaampia kuin nämä ihmiset. Laajemman mittakaavan mukaan kyllä niin on, mutta on poikkeuksiakin.

*Kuva 33: Miehet ja härkäpari pelto-
töissä Namibiassa.*

*Kuva 34: Namibialainen
vaimo kylvää hirssiä.*

*Kuva 35: Hereronaisia
Namibian keskiosista.
(Mark van Aardt, Namibia)*

Karjanhoito on sitä, että karja kulkee aina vapaana. Viljankasvuaikana karjalla on välttämättä oltava paimenet, muuten karja hävittää viljapellot. Jos saa vuohipukin lahjaksi, esim. joululahjaksi olen saanut, niin se on iso lahja. Pukin lihaa arvostetaan. Vielä suurempi lahja on sitten nauta. Eräs työtoverini sai lehmän lahjaksi eikä tiennyt, mitä sille olisi tehtävä!

Kun tulee isoja juhlia, häitä tai kastejuhlia ja sukua paljon koolle, teurastetaan karjaa. Lihaa pitää silloin olla paljon puuron kastikkeeksi. Maitoa namibialaiset eivät taida vieläkään osata käyttää, mutta läheteille he ovat tuoneet maitoa, jos lähetit ovat sitä halunneet.

Namibian pensastolaiset eli bushmannit elävät keräilyasteella ilman vakituista asuinpaikkaa. He kulkevat paikasta toiseen, etsivät villimarjoja ja hedelmiä ja ampuvat nuolipyssyillänsä metsänriistaa. Pähkinäpuun hedelmistä he saavat kovan kuoren alta sen sydäimestä rasvapaukun. He saavat kiven avulla pähkinäpuun hedelmän kovan kuoren rikki.

Kasvatuksesta

Namibialaisäiti tai isä on ihmistuntija, luonnonvarainen psykologi. Kyllä hän lastaan rakastaa ja kasvattaa, vaikka sitä ei länsimainen aina ymmärrä. Kasvatus saattaa meistä näyttää löpsyiltä. Olen kuullut kuitenkin, että muinoin on rangaistu naimatonta tyttöä, joka on alkanut lasta odottaa. Hänet on pantu tulen läpi kävelemään. Nuoret eivät saisi seurustella muuten kuin heidän vanhempiansa silmien alla. Nykyään kaikki vanhat tavat on kaiketi poljettu maahan, luulen. Murrosikäisten nuorten on ennen täytynyt läpikäydä täysi-ikäisyysriitit. ennen aikuistumista. Näistä ei ole minulla oikeastaan tietoa, mutta kai sekin on kasvatusta.

Vanhempien kunnioittamiseen kasvatetaan. Kerran koulutyttö tervehti arvokasta vanhaa emäntää. Emäntä sanoi työlle, että kuka se aloittaa tervehtimisen. Lapsen olisi pitänyt tietää, että vanhempi ihminen aina ensin tervehtii eli aloittaa tervehtimisseremonian. Parantajanoita kasvattaa jonkun sukulaisistaan tätä tehtävää jatkamaan, mutta siitä eivät muut saa mitään tietää.

Perinteisestä sairaanhoidosta

Se on parantajanoitien eli 'nganga'-noitien käsissä. Yleensä mennään aina ensin parantajanoidan luo, vaikka tiedettiin, että on lähetyksasemalla sairaanhoitajia ja lääkäri. Näin voi tapahtua myös kristitylle ihmiselle. Lääkäri sitten tiukkasi, että olit noidalla. Henkilö aina kielsi sen. Kerran tuli sairaalaan eräästä kylästä jatkuvasti potilaita. Lääkäri lähti kylään katsomaan ja sieltä löytyi kolme parantajanoitanaista.

Monesti ngangan lääke oli jo tepsinyt ja potilas kuoli. Lähetykslääkäri totesi vain, että mitään ei ollut enää tehtävissä, vaan noidan muka lääkkeenä antama myrky tappoi pian potilaan. Mutta jos sairaalan lääkkeet paransivat, oli se voitto kristinuskolle. Teidän Jumalanne on voimakkaampi kuin nganga, johon me luotimme, namibialaiset sanoivat. Noidan ”parantajapalvelut” olivat lisäksi namibialaisille hyvin kalliita, nautoja maksavaa.

Pukeutumisesta

Se voi olla hyvin vähäistä. Miehillä riittää kun on ns. lannelappu haarojen välissä, naiset samoin, mutta mielellään he pukevat vyötäröltä rynkätyn alushameen. Rintoja namibialaisilla ei ole tarvetta peittää ollenkaan. Kun on koruja kaulaan sekä lanteille (monilla vielä nilkkarensa) niin namibialainen ihminen on hyvin puettu.

Sekä miehillä että naisilla riippuu kaulassa amuletteja. Amuletit ovat vähän erikokoisia ja – näköisiä, tavallisesti pieniä puisia esineitä, joita ihmiset kantavat, sillä ne animisti-ihmisen uskomuksen mukaan suojelevat pahan hengen aiheuttamilta vaaroilta. Jo aivan pikkuvauvoille on ripustettu kaulaan sellaisia.

Animisti-ihminen, varsinkin nainen, osoittaa Namibiassa varakkuuttaan puकेutumisellaan ja kantaa helmivyyhtejä kaulassa ja lanteillaan. Hänellä on myös komea tukkalaite, joka on tehty puun kuorista, isoista piki- ja pihkapalloista punottuna ohuiksi palmikoiksi. On ostettu kalliita merisimpukan kuoria ja punottu niistä helmivyyhtejä, joita on laitettu pään koristeeksi alkaen otsalta niskaan pään yli. Lyhyt pätkä tällaista koreaa on saattanut maksaa viisi nautaa. Arvokkaita ovat myös messinkiset, monesti hyvin painavat nilkkarensa,

Namibiassa on ihmisiä, jotka eivät peseydy vaan rasvaavat ihonsa. Niinpä namibialaisen animisti-ihmisen iho kiiltää rasvasta. Naisten tukkalaitteet ovat Namibiassa tärkeitä. Namibialaiset tunnistavat heimon vaimojen tukkalaitteen muodosta. Kylmänä aikana oli usein kysyntää huoville ja villatakeille. Kouluissa opetettiin ompelamaan mekkoja ja paitoja. ja kutomaan esim. villatakkeja.

Ruokakulttuurista

Kun Namibiassa on teurastettu lihaa tai pyydystetty riistaa tai kalaa ja keitetty hirssipuuro, pestään kädet ja syödään samasta kupista. Kotikaljaamme vastaava, jokapäiväinen ateriajuoma tehdään edellisiltana. Vesi kiehutetaan, pannaan hirssijauhoja ja käyteaineena on hirssiviljasta idätyksen avulla saatu jauhoksi hienonnettu ainesosa. Aamupäivällä se on hyvää, mutta jos siihen iltapäivällä lisätään sokeria, siitä tulee juovuttavaa. Kerran palasimme häistä hoippuen. No, se oli sen talonväen syy. Namibiassa puhutaan aikuisten kaljasta 'sikundu' ja lastenkaljasta. Lasten kalja ei saa olla juovuttava. Olimme saaneet aikuisten kaljaa!!

Nykyään monet namibialaiset käyttävät jo lusikkaa, haarukkaa ja veistä, mutta heidän mielestään ruoka on kuulemma maittavampaa sormin syöden. Kahvia ja teetä käytetään nykyään, ennen ei käytetty. Ja sokerin käyttö on Namibiassa holtitonta. Niinpä Namibiassa on nykyään paljon huonohampaisia, vaikka ihmisillä ennen oli hyvät hampaat.

Namibialainen on vieraanvarainen. Kun siellä kristittyjen keskuudessa on kaste-, konfirmaatio-, tai hääjuhlia, väki kokoontuu sankoin joukoin juhliin. Mukaan kutsutaan mielellään myös suomalaisia lähetettä, jos ollaan tuttuja. Juhlissa tarjotaan kotikaljaa, hirssipuuroa ja keitettyä lihaa puuronsärpimenä. Tapana oli, että suomalaiset lähetit vietiin heille varattuun majaan, jossa ruokailtiin. Varsinainen kansa istui ulkona maassa syömässä.

Kuva 36: Bushmannilapset aterialla Namibiassa.

*Kuva 37: Annikki esittelee kavangolaista veneen pienoismallia, 'watoa'.
(Rauhan Tervehdys-lehti, 1970-luku)*

Juhlissa tarjottiin varakkuuden mukaan monenlaista lihaa: nautaa, sikaa ja kanaa. Puuron lisäksi saattoi olla keitettyä riisiä. Jos meidän kuppeihimme jäi tähteitä - ja tavallisesti jäi - niin talosta lähetettiin lapsi tuomaan näitä ruokia meidän koteihimme. Ruoka oli maittavaa, erityisesti kanan he osasivat hyvin laittaa.

Joskus menimme johonkin namibialaistaloon yllättäen. Pian alkoi kuulua kanan kaakatus, kun sitä pyydystettiin. Se nypittiin, pantiin pataan ja keitettiin vieraalle. Jos ei ollut muuta tarjota, niin sitten tarjottiin kotikaljaa. Jos oltiin syrjäisessä kyläkunnassa, joissa vesi otettiin epämääräisistä kaivoista ja kuopista ja siihen tehtiin kalja ilman veden kiehuttamista, oli todella riski ottaa talon ystävällisyys vastaan ja juoda kaljaa. Moni sai lavantautia tai muuta sisustautia. Oli vaikea olla vastaanottamatta ihmisten ystävällisesti tarjoamaa juomaa, vaikka tiesikin, että sen jälkeen voi sairastua.

Kun tein viimeisen työ kauteni 1990-luvun alussa, sain paljon ruoka-apua, joka tuotiin minulle lähetyksasemalle. Mainitsen esim. valmiin hirssijauhon, kanat, pavut, vesimelonit, maidon, rasvan sokeriruo'on ja villiappelsiinit.

Käsityötaiteesta

Namibiassa on monenlaista käsien taitoa. Naiset tekevät hienoja palmunlehvätöitä. Myös puunjuuritöitä osataan tehdä. Puurolautaset ovat tällaista palmunlehväpunontaa, samoin koristeelliset seinälle asetettavat koristelautaset ja kirkkokassit, joissa kuljetettiin Raamattua ja virsikirjaa. Miesten käten töinä syntyvät nykyään pöydät, tuolit, rummut ja kaikenlaiset turisteille tarkoitettut esineet. Ennen oli tärkeä ase 'nzimbu' eli kirves ja 'mburo' eli heitonuija, jolla heittäen saattoi tappaa elukan.

Perinteinen talo Namibiassa

Jos namibialainen talo on hyvin tehty, se on kaunis. Talon ulkoseinä on niin kuin olisi kaksimetrisiä suomalaisia halkoja pystytetty hiekkaan vieriviereen. Tämä on ulkoseinä eikä siinä ole yhtenäistä kattoa. Joskus ulkoseinä on tehty olkiruo'oista. Ovea ei namibialaisessa talossa ole, vain oviaukko, johon pannaan yöksi piikkipuun oksa, etteivät pedot pääse sisälle. Koko talossa on maalattia. Kaislamatot, joita käytetään Kavangolla alkuasukastaloissa sänkyinä, asetetaan hiekan päälle ja sen päälle käydään nukkumaan.

Talon keskustassa on ruohokattoisia majoja: isännällä omansa, jokaisella vaimolla omansa. Talossa on erikseen vierasasuntoja, tyttöjen maja, poikien maja, viljan survomismaja keittomaja ym. Majojen seinät voivat olla savitiileistä tai puidenoksista. Tiivisteenä esim. lehmän lanta ja turve. Käymälöitä ei ole, tarpeilla käydään läheisissä pensaissa.

Karjatarha on erittäin arvokas osa taloa. Vielä senkin jälkeen, kun namibialainen talo on hyljätty, on karjatarhan paikka tärkeä sen sisältämän lannan takia. Talo hyljätään ja rakennetaan uusi syystä, että entisen talon seutu on alkanut haista. Käymälöiden puute aiheuttaa hajun. Karjanlanta taas on namibialaisille arvokasta. Kun heimopäällikkö kuoli, hänet haudattiin entiseen karjatarhaan.

Ennen kuin tulitikku löysi tiensä Namibiaan, osattiin tulentekotaito toki sielläkin. Muistan aivan ensiajoiltani Namibiassa 1950-60-luvulta, että kyläläiset tulivat kysymään minulta tulitikuja kerjäten tai ostamalla. Tulitikku on kwangalin kielellä 'kaparu', mikä tarkoittaa: pieni pelastus.

Kuva 38: Siististi rakennettu talo on namibialaisen kylän komistus.

Kuva 39: Joskus namibialaisen talon seinä on rakennettu olkiruo'oista.

Kylmänä eli kuivana aikana kun lämpötila laskee lähelle 0 C astetta tai sen alapuolellekin öisin, Namibiassa tehdään lämmittävä nuotio, jonka ääressä nukutaan. Vuoroin valvotaan tulta, mutta usein lähetyksasemille tulee ihmisiä, jotka ovat vyörähtäneet unissaan tuleen ja saaneet vaarallisia palovammoja. Kylmyys on vain yönseudun, illan ja aamun vaikeus. Auringon ilmestyttyä talviaikanakin taas tarkenee.

Kuva 40 : Kristitty Johannes Kawali rakentaa taloa Namibiassa.

Liikenneoloista

Ne ovat uuden ajan termejä. Kavangolla kulkee joen suuntaisena soratie, jota myöten kulkevat autot. Ambomaalla, jossa on paljon aukeita voi tie kulkea missä ajaja haluaa. Myös voidaan eksyä siten. Yleensä on paljon polkuja, joita kuljetaan kävellen. Sitten on leveämpiä polkuja, kun kuljetetaan esim. sairasta 'watolla' (kavangolaisvene, yhdestä puusta veistetty ruuhi) jota vetää härkäpari. Sanoimme sitä ambulanssiksi. Näin tuodaan sairasta kaukaisesta kylästä päiväkausia, jotta päästäisiin lähetyssairaalaan. Kavangolla kuljetaan paljon 'watolla' ruuhella, tietysti joella, kun kalastetaan tai joki ylitetään.

Nykyään Namibiassa on asfaltoidut pikitiet pääkaupungista pohjoiseenkin, alueille, joissa olimme töissä. Etelä-afrikkalaiset buurit tekivät niitä silloin, kun he Namibiaa hallitsivat . Sitä ennen Namibiassa oli vain sorateitä. Kun ensi kertaa menin Kavangolle v. 1956, meni noin 400 km:n taipaleella koko päivä. Ajettiin sellaista entistä kuivunutta joen uomaa, jossa oli paljon hiekkaa. Esimies Teinilä oli minua hakemassa Grootfonteinin kaupungista.

6. LUKU. KAVANGON IHMISIÄ

Jokapäiväisiä puheenaiheita

Jokapäiväisissä tapaamisissamme olivat keskustelut arkiasioissa. Tavalliset tervehtimiset koskivat ihmisen terveyttä, omaa sekä suvun ja naapureiden, myös karjan olemassaoloa, peltotöitä ja viljan kasvua. Päivän porotusta ja taas toisaalta sateen ihanuutta sadekautena käsiteltiin keskusteluissa. Epätavalliset onnettomuudet, kuten esim. käärmeenpuremat ja mahdolliset kuolemat sen yhteydessä ja yleensäkin tutujen ihmisten kuolemat todettiin.

Tai jos villipetoja oli nähty, tiedotettiin niistä. Sopivia puheenaiheita oli paljon. Toisaalta syvällisempiä keskusteluja esim. sieluntilasta ja henkisistä asioista saattoi käydä enemmän koulu-sivistystä saaneiden pappien ja opettajien ja sairaanhoitajien kanssa. Namibiassa sanaa pakana ei pidetä loukkaavana. Kansa yleisesti puhuu pakanasta = 'mupagani' ja kristitystä = 'mukriste'.

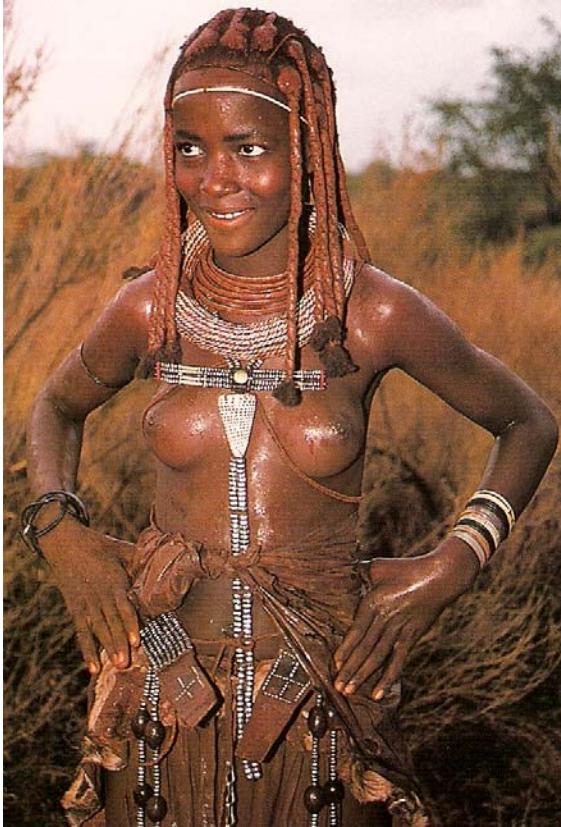
Sopimattomia puheenaiheita olivat esim. tabut eli kansankielellä 'yidira' . Ne ovat äitien ja esiäitien namibialaisille opettamia lakeja, joita piti noudattaa uskollisesti, etteivät esivanhempien vainajahenget tulisi vihoitetuiksi. Perinteisen kansanuskonnon vainajahenkien sokkeloiseen maailmaan ei sopinut ulkomaalaisen sekaantua. 'Yidirat' olivat kuitenkin namibialaisten ihmiselämää suuresti kahlitsevia lakeja.

Perhe-elämästä

Namibialaisen pakana- eli animistiperheen elämä päältäpäin katsoen ei eroa kristityn perheen elämästä. Paitsi: kun kristityssä kodissa alkaa päivä raamatun luvulla ja virrellä ja rukouksella, animistiperheessä ei sitä tehdä. Muutoin mennään töihin ja kanssakäymisiin toinen toistensa kanssa ja rinnalla. Kun kristitty perhe lähtee sunnuntaiaamuna kirkkoon levollisen yön jälkeen, alkaa animistiperheen levon aika ehkä rummutuksineen, juopotteluineen ja ilonpitoineen valvottuun yön jälkeen.

Ei animistia päällisin puolin välttämättä erota kristitystä . Molemmat ovat Jumalan kuvia. Animistiperhe elää lukutaidottomuudessa ja apaattisuudessa ja liassa, kun ei ole voinut tiedostaa itsessään Jumalan kuvaa tietämättömänä Sanan opetuksesta.

Avioliittoasiat perinteisesti menevät niin, että jo lasten pieninä ollessa heidän vanhempansa valitsevat heille elämäkumppanit. Näin vielä myös monet kristityt perheet tekevät. En kyllä ole kuullut, että avioon menneitten animistien ”liitto” olisi toimituksena seurakunnassa kelvannut. Sen sijaan tiedän monia tapauksia, että animistien solmima avioliitto on vahvistettu kristilliseksi liitoksi. Animistiperheissä tehdään talon työt kuten rakentamiset, maanviljelys ja karjanpitäminen samoin kuin kristityissäkin namibialaisperheissä.

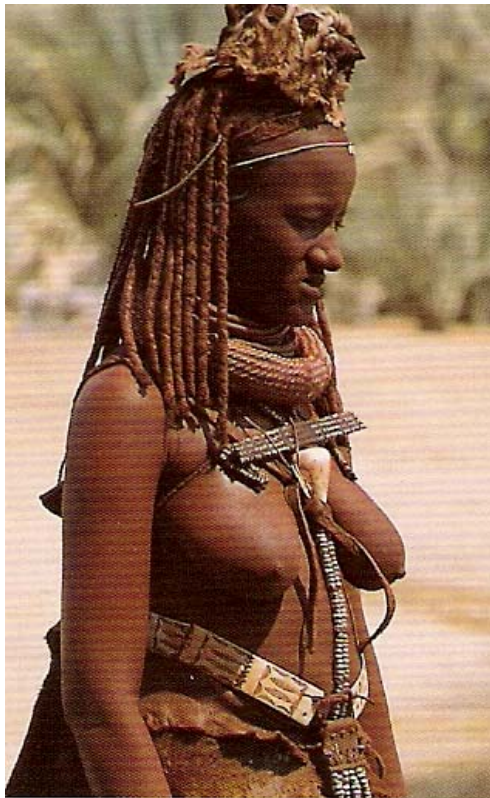

Kuvat 41 ja 43: Himba-tyttöjä, animisteja luoteis-Ambomaalta (Mark van Aardt, Namibia)

Kuva 42: Entiset oppilaani Alise ja Leena

Kuva 44: Entinen oppilaani Emmi vasta konfirmoidun tyttärensä kanssa.

Namibialaisella paikkakunnalla on erinimisiä kyliä kuten Suomessakin. Kyläkuntapäällikkö eli kylänvanhin on henkilö, joka ylinnä valvoo oman kylänsä asioita ja etua. Hän on arvossapidetty, oikeudenmukainen heimolakien tuntija ja niiden toteutumisen vaalija omassa kyläkunnassaan. Hänelle tuodaan vaikeat asiat ja hän vie ne edelleen heimohallitsijan hoviin, jos asiat eivät muuten selviä. Kyläkuntamatka on matka joka tehdään johonkin kylään.

Vaikeammissa , koko kyläyhteisöä koskevissa kysymyksissä käännyttiin kyläkuntapäällikön puoleen. Jos hänen luonaan ei apua löytynyt, vei hän asian heimokuninkaan hoviin. Tavallisesti hovin tuomioistuimien sai asian kuntoon. Olen kerran omin korvin kuullut, kun hovista kuuluu ruoskan roiske syyllistä tuomittaessa. Ellei hovi saanut asiaa kuntoon, se antoi asian Etelä-Afrikan valkoiselle virkavallalle, joka ylinnä hallitsi maata ennen Namibian itsenäistymistä.

Kristinuskon vaikutuksia namibialaisissa. Tate Muranda ja isäntä Kaserankuru

Muistan isäntä Murandan. Hän oli animisti ja kyläkuntapäällikkö, hyväntahtoisen tuntuinen, perinteisesti useamman vaimon mies. Tulin tuntemaan hänet , kun hän pitkän matkan takaa tuli lähetysasemalle. Koulussani oli kaksi tyttöä, hänen lapsiaan Bilha ja Elina. Mutta tytöillä oli eri äidit.

Isäntä Murandaa on kutsuttu ennen kristityksi tulemistaan Tate Murandaksi. Tate = isä, ja tate pannaan aina miehen etunimen eteen, kuten Nane = äiti, naisen nimen eteen . Murandaa kutsuttiin myös näin: 'Tatekulu Muranda'. 'Tatekulu' on hyvin arvokas titteli. Se tarkoittaa: vanhaisäntä Muranda. Ihmistä ei kutsuta pelkällä etunimellä, vaan kuten kerroin ja jo lapsesta lähtien.

Kerran Muranda- isäntä tuli taas lähetysasemalle ja kysyi kwangalinkielistä Jumalan sanaa ja kirkon kalenteria, joka on pieni vihkonen tai kirjanen ja toimii Päivän Tunnussana -kirjana. Siihen on pantu päivän teksti ja se on painettu Ambomaalla kirjapainossa. Se oli aiemmin Raamatun ja virsikirjan jälkeen kolmanneksi tärkein kirja namibialaisen kristityn elämässä.

Olin nuori lähetti ja aloin suositella Murandalle yksiavioisuutta. En ymmärtänyt enkä vieläkin täysin ymmärrä, että nämä asiat ovat hyvin monikierteiset. Jälkeenpäin olen melkein häveten ajatellut, miten saatoin siten puhutella arvokasta Muranda-isäntää. Herrahan oli jo hänet asialle pannut. Aikaansa seuraava mies hän oli, ja niinpä eräänä päivänä hänet kastettiin yhden vaimon kera. Toinen vaimo oli hyvästelty ja mennyt sukunsa luo. Ennen kastetta oli käyty ns. kaste-koulua seurakunnassa.

Muranda otti uudeksi nimekseen Paulus, apostolin kaimaksi. Nimihän merkitsee Namibiassa samaistumista kaimaan, tässä tapauksessa apostoli Paavaliin. Se tuntui mahtavalta. Pidin kovasti Muranda-isännästä. Hän oli todella upea. Erään kerran hänen kasteensa jälkeen erehdyin puhuttelevaan häntä Murandaksi kuten ennen. Elämäni loppuun asti muistan, kun hän sanoi: ”Minä en ole enää Muranda, minä olen Paulus”.

Maitoukko, isäntä Kaserankuru oli myös animistien tavan mukaan avioitunut. Hän kiikutti aina maitohinkkiä uskollisesti minulle ja halusi myös keskustella. Hän oli kovin puhelias. Ajattelin, että isäntä Kaserankurulle lähetysasemalla käynti oli kuin jos minä olisin syrjäisestä Yli-Iistä käynyt pääkaupungissa Helsingissä. Lähetysasemalla kuuli uusista asioista. Niinpä hän ja hänen vaimonsa kävivät ns. avioliittokoulua ja niin heidät kastettiin ja heidän liittonsa vahvistettiin kristillisesti. Sain taas kerran todeta, että Herra toimii.

Kristinuskon vaikutuksia Namibian bushmannien keskuudessa

Evankeliumin hyvä sanoma julistettiin myös Namibian bushmannien eli pensastolaisten keskuudessa. Bushmannit olivat muiden Namibian heimojen halveksima heimo. Heidän elämäntapansa oli kuljeskella paikasta toiseen ilman vakituista asuinpaikkaa, toisin kuin muut Namibian heimot, jotka asuivat paikallaan ja saivat elantonsa maan viljelyksestä. Jotkut namibialaiset kristityt, jotka olivat jo syvemmällä kristillisyydessä, opettivat yksinkertaisille bushmanneille elämän tietä ja niin bushmannejakin tuli voitetuksi seurakunnan jäsenyyteen. Suuri tapaus oli Mpungun seurakunnassa, kun nuori bushmannipariskunta tuli vihityksi kristilliseen avioliittoon.

Tein työtä myös Namibian bushmannien keskuudessa. Bushmannien pensaskouluissa oli entisiä namibialaisia oppilaitani opettajina. Alkeellinen koulu toimi puun varjossa. Kävin katso-massa koulujen toimintaa ja kuljetin griffelitauluja eli kivitauluja ja kivikyniä ym. koulumateriaalia oppilaille. Lapset tulivat kouluun aamulla ja sama opettaja piti iltapäivällä ns. kastekou-lua. Namibialainen pappi kuulusteli oppilaita ja näistä kouluista tuli ihmisiä kasteelle, aikuisia ja lapsia.

Kristillisyyden vaikutusta kwangaliheimoisten ja bushmanniheimoisten välillä selittää seuraava kwangaliheimoisen kristityn miehen kertomus: ”Ennen saimme pelätä bushmanneja, jotka am-puvat meitä myrkkynuolillaan, mutta nyt menemme kaikki yhdessä samaan kirkkoon Jumalan sanan kuuloon eikä kenenkään tarvitse enää pelätä.”

Beata Kanjanga ja Eila Jaason

Diakoni Beata Kanjanga oli ihana työtoveri kansanopistokursseillamme viimeisellä työkaudel-lani 1991-1994. Myöhemmin Beata on ollut lukion tyttöoppilaiden oppilasasuntolan asuntolaäi-ti. Hänen miehensä on ollut poikien puolella vastaavasti Nkurenkurun lukiossa. Monia muita-kin läheisiä työtovereita minulla on ollut, näistä vain muutamat mainitakseni.

Muistan Eila Jaasonin, rähjäisestä kodista kotoisin olleen tytön. Kun hän oli oppilaanani tyttö-koulussa, näki sen hänen silmistään, että ”uskon lamppu oli syttynyt”. Kaikkien oppilaitten silmissä ei sitä loistetta ollut. Se oli ollut Jumalan salassa tapahtuvaa työtä Eilan sydämessä.

Kerran katolinen namibialaistyttö väitti Eilalle, että ”Ette te luterilaiset voi päästä taivaaseen, koska ette kuulu oikeaan kirkkoon.” Eilan vastaus oli: ”Kyllä mekin voimme päästä taivaaseen kun uskomme Jeesukseen.” Toisaalta Eilan sielun lampun sytytti Jumalalta lahjaksi saatu usko, äly ja halu päästä eteenpäin opin tiellä, jotta voisi valmistua Jumalan valtakunnan työhön. Kun opettajan paikalta sain katsella oppilaitten silmiä, saatoin havaita joskus tällaisia syvyyskäsiä.

Opettajaksi valmistuttuaan ja opettaja Reinholdin kanssa avioituttuaan Eila innostui lukemaan peruskoulun yläastetta kirjeopiston kautta ja samaa tietä eteenpäin ylioppilaaksi. Upea elämän-kaari niissä oloissa!

Kuva 45: Alastomuus ei estä bushmannien ihmiskontakteja.

Kuva 46: Jooel, uskollinen kastekoulun opettaja, syntyyään Angolan puolelta rajaa.

Kuva 47: Työtoverini Nane Beata (vas.)

Jaakko Kangayi

Näen silmissäni nuorten liikehtimisen seurakunnassa ja nuorisokuorot. Muistan Namibian evankelis-luterilaisen kirkon nuorison laulupäivät ja pokaalin, jonka heidän johtajansa Jaakko Kangayin johtama nuorisokuoro voitti. Muistan heidän kyläkuntamatkansa ja ennen kaikkea heidän kuorolaulunsa.

Opettaja Jaakko Kangayi oli mahtava johtaja, albinona syntynyt, lahjakas hengen mies joka kuoli 2000-luvun alussa. Jaakossa, joka oli pieni koulupoika, kun tulin hänet tuntemaan 1956, olisi kokonaisen kirjan ainekset. Hän oli papin poika, jonka isä oli kuollut ennen kuin menin Kavangolle. Hänen äitinsä muistan. Aina kun lähdin Suomeen tai vuosilomalle Afrikassa parempaan ilmanalaan, sanoi Jaakko tietäen, että käyn varmaan kirja- tai musiikkikaupoissa: ”Tuo minulle nuottikirjoja” . Tein parhaani.

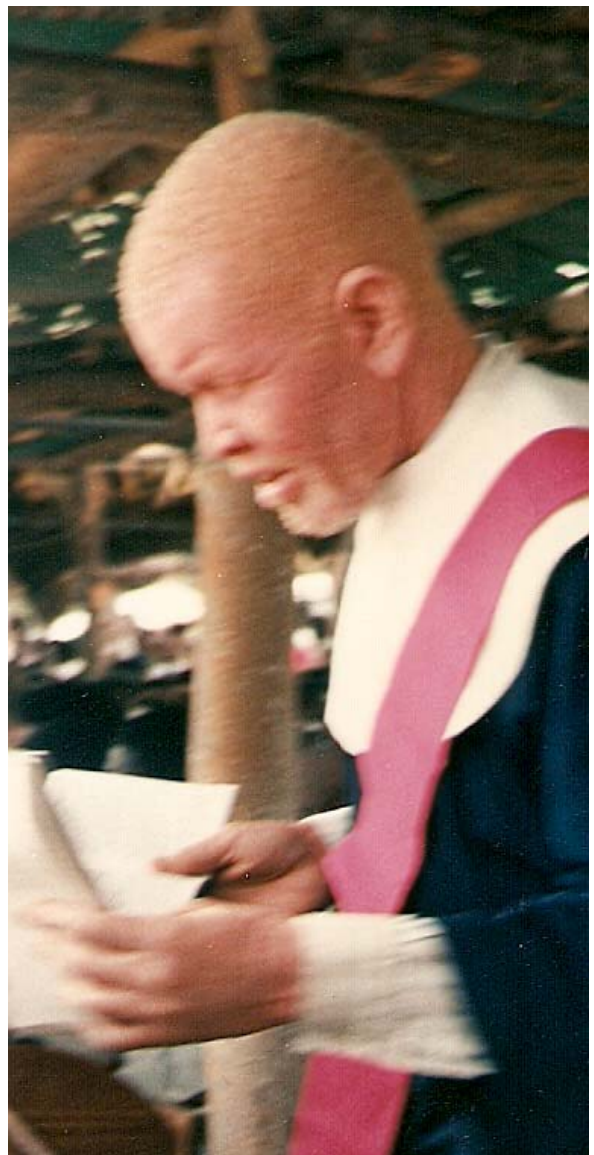
Albino on tummien vanhempien vaaleaihoinen perillinen. Ihosta puuttuu pigmentti, joka tummaihoisella ihmisellä on tumma, ihoa suojaava ja värin antava ominaisuus. Jaakolla oli albinon silmät, joissa oli sininen silmäteriä.

Tumman rodun ihmisen silmäteriä ei voi muuten koskaan olla sininen. Silmäteriä näkyi vain harvoin. Albinoihmiselle ei ollut keksitty silmälaseja. En tiedä, miten hän niillä herkällä valonaroilla silmillä näki nuotit ja oppi soittamaan harmonia kirkossa..

On todettu että albinoihmiset voivat olla erittäin kyvykkäitä. Albinismi lienee suvussa geenikysymys, sillä Jaakon sisarella Priskillalla oli kaksi albinolasta, vaikka hän ja hänen miehensä ovat tummia. Jaakko oli ruumiinkooltaan harvinaisen kookas ja rotevakin. Hän avioitui tumman Marian kanssa ja avioliitosta syntyi yksi tumma tyttö.

Joskus kun pappi ei tullut kirkkoon kuten piti, hoiti Jaakko kanttorin tehtävien lisäksi papin tehtävät, astui saarnapönttöön, saarnasi ja meni sieltä taas harmonin ääreen. Jaakko johti valtavaa seurakunnan nuorisokuoroa. Hän oli lisäksi suuren ala-asteen koulun johtajaopettaja. Jaakko oli Jumalan ihme.

Kuva 48: Opettaja Jaakko Kangayi.

Jaakko koki monien muiden namibialaisten itsenäisyyden esitaistelijoiden tavoin Etelä-Afrikan valkoisten sotapoliisien kidutukset ennen Namibian itsenäistymistä. Jaakko kuului tavallaan lähetysaseman väkeen. Hänen kotinsa oli vajaan kilometrin päässä lähetysasemalta. Kun hän oli aktiivinen seurakuntalainen, liikkui hän joka päivä lähetysasemalla seisovan kirkon liepeillä. Koulu, jossa hän opetti, oli noin kolmen kilometrin etäisyydellä kirkolta.

Ennen kristinuskon saapumista Namibiaan albinolapset on heitetty kuolemaan, koska tumman rodun perinteisen ajattelun mukaan oikean ihmisen oikea väri on tumma. Albinovauvat heitettiin kuolemaan, koska luultiin, että he olivat haamuja, jotka kuuluivat kuolleiden valtakuntaan. Kun albinolapsi on jotenkin selvinnyt varhaislapsuudesta, täytyy hänen elämässään ponnistella enemmän kuin hänen tumman veljensä tai sisarensa saavuttaakseen tumman rodun hyväksynnän.

Namibialaisia pappeja

Ambomaalla oli aloitettu namibialaisten pappiskoulutus jo varhain. Evankelisluterilaisen suomalaisen lähetyksen piirissä vaikuttanut Erkki Laurmaa (Lehto) oli jo aikoinaan pappien kasvattaja. Myös kavangolaispapat saivat siellä pappiskoulutuksensa. Kavangolla oli oltu lähetystyössä kolmekymmentä vuotta vuoteen 1956 mennessä. Jo silloin alkuasukasseurakuntien kirkkoherroina palvelivat paikalliset ihmiset. Jumalalla on ollut siellä omat ihmisensä ja ihmisillä Hänen antamansa lahjat.

Paljon on Jumalan lahjoja namibialaisilla ihmisillä. Lähetys tuli, etsi nämä lahjakkaat ihmiset, pystytti koulut ja antoi tilaisuuden. Niin Namibian kansasta nousivat omat kasvattajat. Ensimmäinen syntyperäinen namibialainen piispa Leonard Auala vihittiin piispaksi 1963. Olin vihkiäisissä Ambomaan Oniipassa. Sen jälkeen on tullut neljä muuta kansallista piispaa, niiden joukossa v. 2003 vihitty Johannes Sindano, joka on entinen oppilaani toisen työ kauteni alusta, jolloin olin Ruparan poikakoulussa opettajana.

Suomalaisen lähetyksen taholta oli kyllä lähetetty Namibiaan muutama nuorisotyöntekijäkin, mutta ei heidän työnsä oikein siellä näkynyt. Sen sijaan näkyi näiden omasta keskuudesta nousseiden panos sitä suurempana. Kun nuori pappi nimeltä Ludvig Kamboroto puhui nuorisoleirillä, niin silloinpa sana upposi. Hän puhui nuorten paheista, mm. juopottelusta. Se sana meni syvälle nuorten mieliin.

Yleensä papit tulivat läheteille hyvin tutuiksi. Esimerkiksi esimiehemme, lääninrovasti oli oikein hyvä mies. Aikaisemmin pappiskoulutus tapahtui opettajan ammattiin valmistuneista kouluttamalla. Nykyään on vaatimuksena ylioppilaspohja. Monet näistä aikaisemmin valmistuneista ovat hakeutuneet opettajan virkaan, josta saavat paremman palkan kuin köyhän kirkon pappeina. Tästä johtuen on tullut pappispulaa. Kavangollekin on lähetetty ambosyntyisiä pappeja, koska Ambomaalla tilanne ei ole niin paha kuin Kavangolla.

Viimeisen työkauden aikana minulle tuli tutuksi Tylväs Haitulah -niminen pappi, joka oli lähetetty Ambomaalta Nkurenkurun seurakuntaan. Tämä pappi oli suurenmoinen apu minulle viimeisellä työkaudellani 1991-1994. Hän on oikea hengen mies, omantunnon ihminen, joka ymmärsi tilanteeni, kun olin ollut kymmenen vuotta pois työstä. Kyllä hän oli suurenmoinen apu. Tylväs Haitulah kävi vuonna 2004 perheensä kanssa Suomessa. Saimme tavata Tampereella. Hänen vaimonsa Vilma on ala-asteen englannin kielen opettaja. Heillä on kolme poikaa, joista yksi on kummilapseni. Tylväs Haitulah on 2000-luvulla toiminut pääkaupungissa Windhoekissa korkeakoulupappina. Haitulah siunasi minut kotimaahan lähtiessäni vuonna 1994.

7. LUKU. LÄHETYSTYÖN TULOKSIA NAMIBIASSA

Sivistystason nousua

Ambomaan asukkaat olivat lukutaidottomia vielä vuonna 1870, kun suomalainen lähetys saapui Ambomaalle. Ambomaalla tehtiin työtä 11 vuotta ennen kuin ensimmäiset ambolaiset saivat kasteen. Kavangolla oli toisin. Siellä oli huhtikuussa 1926, kun Eemil Närhi meni sinne jo sellaisia namibialaisia, joilla oli kristillisyyden siemeniä. Närhi saattoi todeta, että 19 henkeä oli kastettu etelämpänä Namibiassa Hereromaalla saksalaisen luterilaisen lähetysten ulottuvilla. Niinpä Närhi kirjoitti heidän nimensä kirjoihinsa ja kristillisen seurakunnan alku Nkurenkurus- sa oli selvä. He nauttivat pyhää ehtoollista ja yksi aviopari vihittiin kristilliseen avioliittoon vahvistamalla aiempi pakanallinen liitto. Seurakunnalle valittiin vanhimmat ja opettajiksi kuusi miestä.

Jo pian lähetystyön alettua v. 1870 Ambomaalla, suomalaiset lähetit huomasivat, että Namibian kansassa oli lahjakkaita yksilöitä. Lähetit aloittivat yleisen kansansivistystyön. Perustettiin kansakouluja eli peruskoulujärjestelmä. Samoin oli perustettu opettajaseminaarit sekä pappissemi- naari. Vähän myöhemmin oli aloitettu myös sairaanhoitajien koulutus. Näin valmistui kansallisia työntekijöitä suomalaisten lähettien työtoveruuteen. Sieltä valmistuivat jopa esimiehetkin, kuten piispat.

Jo ennen Namibian itsenäistymistä v. 1990 oli yritetty lähetysten taholta raivata lahjakkaille namibialaisille tietä ulkomaille opiskeluun esim. lääkäreiksi. Maan itsenäistyttyä on itsenäisen valtion asia ollut astua niihin saappaisiin, joissa lähetykset olivat astuneet kasvattaessaan kansalle työntekijöitä. Namibialaiset voivat käyttää lähetysten esimerkkejä tai jos mahdollista kehittää omia mahdollisuuksia, jotta kansakunta selviää seisomaan jatkuvasti omilla jaloillaan. Lähetysten tehtävänä on ollut tehdä itsensä tarpeettomaksi.

Mitä on ollutkaan sivistystason nousu noista lähetysten alkuajoista tähän päivään. 2000-luvulla on Namibian pääkaupungissa Windhoekissa yliopisto-opiskelu mahdollista. Sekä katolisilla että evankelis-luterilaisilla lähetysalueilla on lukiot, joista valmistuvat ylioppilaat. Kavangolla- kin entisten oppilaitten lapset voivat jo valmistua ylioppilaiksi ja päästä Windhoekiin yliopis- toon, valmistua kirkon ja valtion virkoihin, kansansa kasvattajiksi.

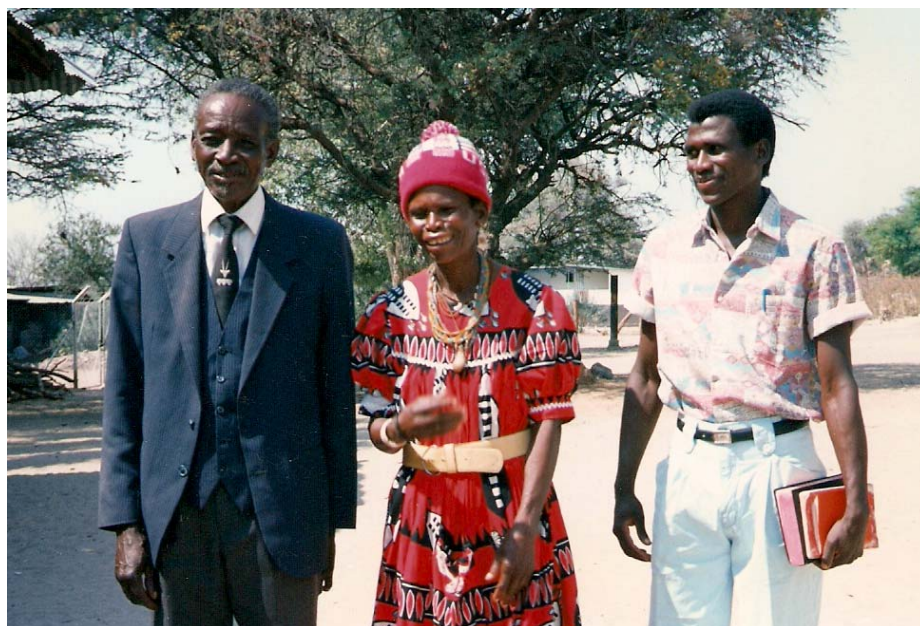
Namibian sivistystason nousu on ollut hedelmää lähetysten ja lähetysten tuloksena syntyneen alkuasukaskirkon ELCIN (the Evangelical-Lutheran Church in Namibia) toiminnasta. Namibi- an nykyinen asukasluku on noin kaksi miljoonaa, joista luterilaisia kristittyjä on noin 50%. Koko Namibian lukutaitoprosentti on 83%. Ambomaa ja Kavango erillisesti otettuna nämä luvut ovat keskiarvoa suurempia. Esim. lukutaitoprosentti on luullakseni yli 90% ja myös seu- rakuntalaisia on enemmän kuin tuo 50%.

*Kuva 49:
Annikki yhdessä
Nkurenkurun
Kansanopiston
kasvattien Joonan ja
Tuomaksen kanssa.*

*Kuva 50:
Evankelista
Keefas Ausiku
vaimonsa ja tyttärensä
kanssa. Tytär oli
suorittanut
sairaanhoidajan
tutkinnon.*

*Kuva 51:
Entinen tyttö-
koulumme oppilas
Elisabet avio-
miehensä ja
aikuisen poikansa
seurassa.*

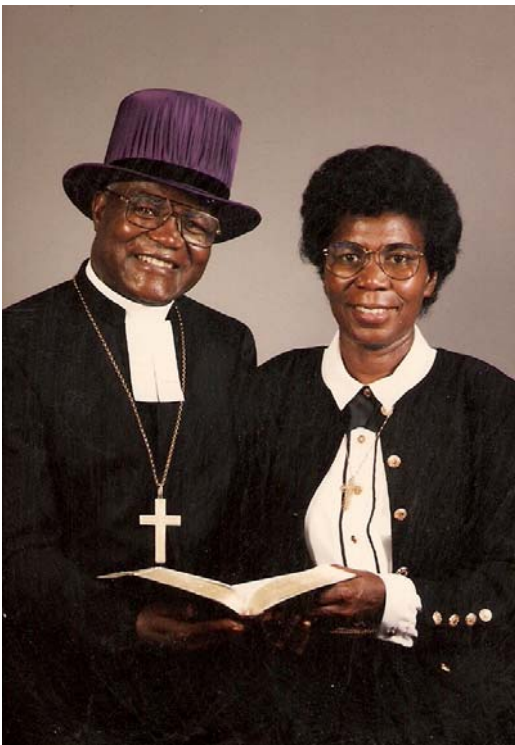

Kuva 52: Entiset tyttökoulumme oppilaat, opettajiksi kouluttautuneet Anna-Liisa ja Elviira

*Kuva 53:
Namibian evankelis-luterilaisen kirkon
ELCIN järjestyksessään toinen piispa ja
Helsingin yliopiston kunniatohtori
Kleopas Dumeni vaimonsa Ainon kanssa.*

*Kuva 54:
entinen tyttökoulumme oppilas,
Namibian työvoimaministeriön
apulaisministeri
Rosalia Nghidinwa työhuoneessaan
Windhoekissa Namibian pääkaupungissa.*

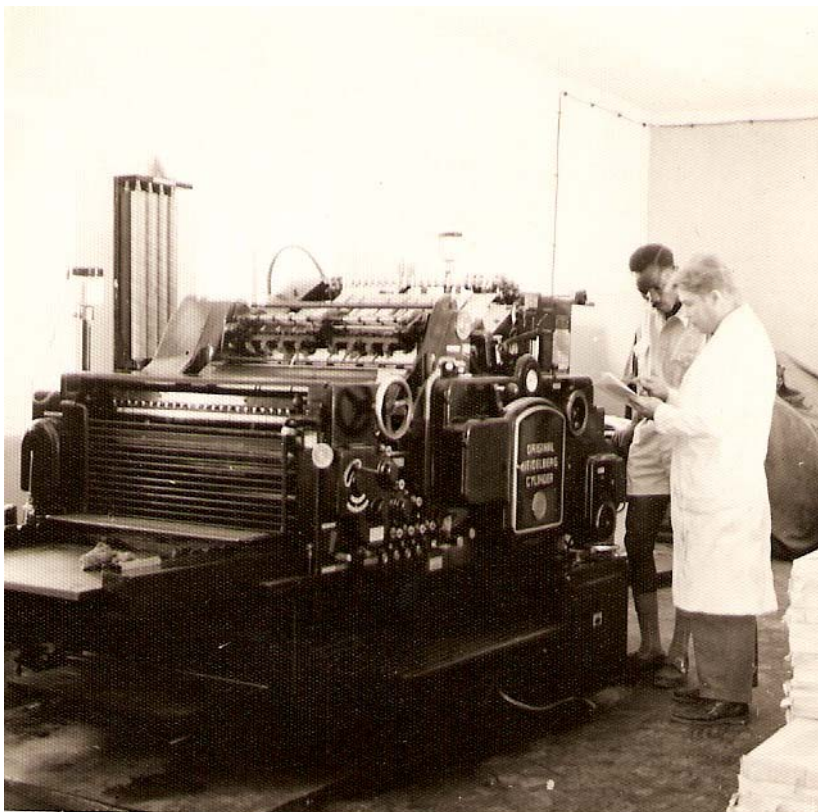

Kansankielisen kirjallisuuden kehittymistä

Lähetystyöntekijät ovat kääntäneet Raamatun ja muuta kristillistä kirjallisuutta sekä suurempien että pienempien heimojen kielille, samoin laulu- ja virsikirjoja. Namibialaiset ovat yhdessä suomalaisten ja muiden ulkomaalaisten kanssa tehneet arvokasta työtä tällaisten kirjojen kansankielelle saamiseksi. Maan itsenäistyttyä 1990 tuli koko Namibian ensimmäiseksi viralliseksi kieleksi englanti. Luulen, että tämä kieli valtaa enemmän sijaa myös mainitsemiltani heimokieliltä, joitten kirjallisuuden kehitys ja suuri merkitys oli paljolti ulkomaisten lähetysten alullepanema ja suosima.

Namibiassa on noussut jopa kansankielisiä kirjailijoita. Ensimmäinen kaunokirjallinen ndongankielinen teos on Hans Namuhuyan Punaviljapata, joka ilmestyi 1970-luvun aikoihin. Ambomaalla on ndongan eli oshindongan lisäksi kaksi suurempien heimojen kieltä nim. oshikwanyama ja oshikwambi. Kavangon pääheimon kieli on kwangali. Muitten heimojen kielet eivät ole päässeet päärooleihin, mitä tulee jokapäiväiseen kielenkäyttöön ja käyttöön niin sanotusti vapaana kirjallisuuskielenä.

Namibian kansankielisestä lehdistöstä on mainittava oshindongankielinen Omukwetu-lehti, joka on ilmestynyt hyvin kauan. Pääasiallisimman hengellisen sisällön lisäksi lehti on toiminut tiedonvälittäjänä Namibian evankelis-luterilaisen kirkon alueella. Erikoisesti vaikeina itsenäistymiseen tähtäävinä vuosina 1950-1990 lehden merkitys viimemainitussa tarkoituksessa oli huomattavan suuri. Vaikka Oniipan kirjapaino Ambomaalla räjäytettiin kerran ja jälleenrakennuttamisen jälkeen vielä toisen kerran, niin aina Omukwetu-lehti ilmestyi.

*Kuva 55:
Kaksi kertaa tuhotun ja
kaksi kertaa jälleenrakennetun Oniipan kirjapainon johtaja Hartikainen painokoneen äärellä.*

Namibian vastoinkäymisistä pahin on tietysti AIDS eli hiv-tauti. Vuoden 2004 Suomen lähetysseuran vuosikirjan mukaan hiv-infektoituneiden suhteellinen määrä väestössä on Namibiassa suurimpia maailmassa. Aids- ilmiö putkahti esille Namibiassa samoihin aikoihin kuin yleisesti muidenkin Afrikan valtioiden väestössä. Monet sairastuvat aidsiin ilman omaa syytä. Kun ongelma todella räjähti suureksi, huomattiin, että sairaille voidaan antaa apua Namibian kirkon diakonian kautta.

Lähetystyön perussanoma on ollut Raamatun hyvä uutinen koko ihmis- kunnalle. Raamatussa ovat Jumalan kymmenen käskyä, jotka suojaavat ja puoltavat elämää. Kuudennen käskyn: ”Älä tee aviirikosta!” yksi merkitys on suojata käskyä noudattava pariskunta tarttuvilta sukupuolitaudeilta. Raamatussa on sen lisäksi monia muitakin kohtia, jotka antavat uskovalle ihmiselle henkistä ja hengellistä ryhtiä työntekoon, toinen toisensa kunnioittamiseen ja siveellisesti vastuulliseen elämään.

Kun lähetti meni Namibiaan, hän vei sinne suomalaisen siveyskasvatuksen mallin ja opetti Jumalan sanaa ja Raamatun siveysoppia. Aina ei Raamatun oppia ymmärretty loppuun asti. Esim. Paavalin sana ”Vapauteen Kristus vapautti meidät” (Gal.5:1), saatettiin siellä käsittää nyt vapautena todella kaikenlaiseen vapauteen, aina lihallisen halun hillittömään tyydyttämiseen asti. Kristityillä on vapaus valita Kristuksen kanssa vapaus hyvään, minkä monet avioparit Namibiassa ovat oikein ymmärtäneetkin.

Ennen hiv-taudin suurta leviämistä lähetys oli ehtinyt kouluttaa Namibialle omakielisiä lääkäreitä ja sairaanhoitajia. He kykenevät parhaiten lievittämään hiv-tautiin sairastuneitten hätää.

Kuva 56: ”Ei käy!”, ”Miksei muka...?”
Hiv-taudista varoittavia julisteita
namibialaisessa sairaalassa.

8. LUKU. NAMIBIAN EVANKELIS-LUTERILAISTA JUMALANPALVELUSELÄMÄÄ

Jumalanpalvelukset ja kirkolliset toimitukset

Kirkkokansan muodostavat melkein sataprosenttisesti kastetut kristityt namibialaiset seurakuntalaiset. Joskus joku animistikin eksyy kirkkoon. Kaikki seurakuntalaiset kävivät kirkossa: miehet, naiset, vanhat, nuoret, lapset, jopa imien äidin rintaa ja itkeskellen, mutta urheasti istuivat mukana. Juhlavia tilanteita oli ns. kastepyhinä. Kerran kuussa kastettavat kastettiin tavallisen jumalanpalveluksen alussa. Paljon oli kastettavia samana päivänä: aikuisia, koulupoikia ja – tyttöjä, ja pikkulapsia.

Kirkon työntekijöinä ovat mm. herätyspuhujat, siihen antautuneet määrättyt papit ja evankelistat. Ja kyllä niissä herätyskokouksissa parannusta tekeviä ihmisiä on ollut. Varsinaisia ihmeitä ja profetioita ei ole ollut. Sehän on tyypillistä luterilaisuutta. Joskus ELCIN:n kirkon piirissä on pulpahtanut joku profetia, mutta se ei ole saavuttanut yleistä hyväksyntää.

Kirkkohäitä suosittiin ja sitten kodeissa juhlittiin. Hautajaiset yleensä olivat hautausmaalla, hyvin harvoin siunaus oli kirkossa. Arkkua käytettiin jo viime aikoina, mutta hyvin usein vainaja oli kääritty omaan huopaansa. Jumalanpalveluksia käytiin pitämässä myös kaukaisissa kyläkunnissa. Niiden yhteydessä vietettiin myös ehtoollinen, suoritettiin avioliiton vahvistamisia ja kasteita ja otettiin parannuksen tehneitä takaisin seurakuntaan, jos joku oli synnissä elämisen takia aikaisemmin seurakunnasta erotettu. Papit siunasivat kyläkuntavierailulla käydessään myös siellä kuolleiden kristittyjen hautoja.

Seurakuntamaksujen keruu oli papille hankala tehtävä, vaikka papilla on siihen Raamatun mukaan täysi oikeus. Otettiin maksusuorituksia esim. viljana tai muuna luonnontuotteena. Papin palkka oli se, mikä kerääntyi seurakuntamaksuista. Se ei ollut kuin pieni maksu, mutta seurakuntalaiset huonosti sitä maksoivat. Joku oli ehkä niin köyhä, joku vitkasteli muuten sen maksamisessa. Papin asema oli ikään kuin kerjäläisen. Hänen piti patistaa seurakuntalaisia maksamaan, jotta olisi saanut hänelle kuuluvan palkan. Jos se oli hankalaa ns. kirkonkylässä, oli se vielä hankalampaa kaukaisemmissa kylissä, joihin harvemmin pääsi liikkumaan, koska papilla ei ollut omia kulkuneuvoja.

Raamattua ja virsikirjaa tultiin usein ostamaan lähetysasemiltakin. Pappi oli seurakunnan päähenkilö, mutta paljon suosittiin esim. jumalanpalveluksissa saarnaamassa opettajia, evankelistoja ym. henkilöitä. Lähetille annettiin mielellään saarnalupa. Olen monta kertaa saarnannut Nku-renkurun kirkossa.

Kuva 57: Entisen oppilaamme Laimi Siimonin haudalla.

*Kuva 58:
Ensimmäisen Ambomaan lähetin
Marti Rautasen pystyttämä,
1995 entisöity museokirkko
Ambomaalla. (Mauri Päivinen)*

*Kuva 59:
Lapsikaste Nkurenkurun kirkossa.*

*Kuva 60: Jumalanpalvelus Engelan
kirkossa Ambomaalla. (Mauri Päivinen)*

Kuva 61: Lähetystyö aloitettiin puun varjossa, ennen kuin kirkkorakennuksia oli. Rouva Eeva Kakuru on kastettu tämän puun alla vuonna 1926.

Kuva 62: Lähetysten rakennuttama kirkko Swakopmundissa Namibian länsirannikolla.

Kuva 63: Lähetys hankki kirkonkellon Nkurenkurun kirkkoon.

Kirkkokurikäytäntöä

Jos joku aktiivikristityistä alkoi jatkuvasti olla poissa sananviljelytilaisuuksista, alettiin epäillä sen henkilön siveellistä elämää. Usein paljastuikin esim. seksuaalista lankeemusta. Samoin oli melkoinen rike, jos kristitty ihminen lähiomaisen sairastuttua lähti viemään häntä noidan parannettavaksi.

Seurakuntakuri oli sellainen, että jos esim. seksuaalisesti rikkonut ei seurakuntavanhinten kehotuksesta huolimatta tullut kirkkoon, hänet jätettiin saatanan haltuun. Pappi luki hänen nimensä saarnapöytästä ja sanoi, että tämä henkilö jätetään saatanan haltuun, ja sitten soitettiin kirkon kelloja kuten kuolleelle.

Jos taas ihminen alkoi tulla synnintuntoon, hän esiintyi jumalanpalveluksen alussa seurakunnan edessä. Hän tunnusti tuottaneensa murhetta Jumalan seurakunnalle ja pyysi seurakuntaa rukoukseen hänen parannuksensa edestä. Tunnustus ei vaatinut synnin yksityiskohtien kertomista seurakunnan edessä. Samoin tehtiin, jos tunnusti noidan luona käynnin. Aina sitten pappi luki päästön sanan, synninpäästö oli annettu ja ihminen jatkoi iloisena matkaa elämän tiellä.

Mutta se kirkon kellojen soitto oli kamala, silloin kun niitä soitettiin hengellisesti kuolleelle, muuten vielä elävälle seurakuntalaiselle.

Kirkkorakennuksista

Jumalanpalvelukset pidetään lähetyksille rakennetuissa kirkoissa, jotka ovat lähetyksen rakennuttamat. Viime vuosilta ja vuosikymmeniltä on jo kauniimpaa, modernimpaakin rakennustyyliä, poltetusta tiilestä ja sementtitiilestä ja sementtilattialla, kattona peltikatto. Välikattoa ei välttämättä ole.

Aikaisemmin rakennukset olivat savitiilestä ja savitiililattialla. Entisaikojen kirkoissa oli katto oljesta tehty. Sellainen on kyllä hieno näyte perinteisestä rakennustaiteesta, lähettien asunnosakin oli kauan sitten sellaiset. Kyllä sellainen katto on vilpoinen kesäkuumallakin. Lisäksi Namibian luterilaisella kirkolla on muitakin rakennuksia, mm. seurakuntakeskus Engelassa Ambomaalla ja Ongwedivan kurssikeskus, ja lisäksi lukiot ja muut koulurakennukset, joista osaa on ollut lähetyksien rakennuttamassa.

Varsinaista kirkkotaidetta ei Kavangolla juuri ollut paitsi mahonkipuinen risti kirkossa. Mpungun seurakunnassa oli eräs namibialainen tehnyt puusta veistoksen, joka esitti Jeesusta ristillä. Jos ei ollut namibialaisessa kirkossa jumalankuvia, sitä enemmän oli muussa ympäristössä epäjumalankuvien naamoja.

Musiikista seurakunnassa

Seurakuntanuorison laulu ja nuorison retket kaukaisiin kyliin olivat todella tärkeitä. Moni tuli ruokituksi näistä kuorolauluista. Myös lähetyksien kirkossa seurakuntanuoriso piti juhlapyyhiä ja kirkko oli pakahtua ihmisistä. Seurakunnissa toimi sitten myös naisten piirejä, joissa laulettiin paljon.

Kirkon musiikkia sävytti nuorten musiikki, mutta yleensä koko muukin namibialainen seurakunta lauloi ja lauloi vieläpä äänissä. Kun lahjoitin harmonin kirkkoon, se oli toisaalta hyväkin asia, mutta toisaalta ihmiset rupesivat kuuntelemaan soinnutuksia ja lakkasivat äänissä laulamisen. Kyllä juuri kuoro on sikäläisen jumalanpalveluselämän elävä soitin. Se on parasta kirkkomusiikkia. Juuri yhdessä laulaminen yhdisti minut hengellisesti namibialaisten kanssa.

Yleensä laulettiin neliäänisesti, niin nuorisokuorot kuin myös tavallinen kirkkokansa tavallisissa jumalanpalveluksissa. Kuorojen johtajat, sikäli kun heitä ilmaantui, opettelivat ja opettivat eri äänet, jos he osasivat nuotinlukua ja soittoa. Mutta kautta Afrikan eri heimojen keskuudesta tuntui löytyvän lauluja, joita tuskin löytyi nuottikirjoituksena.

Namibialaista lahjakkuutta oli mielestäni se, että kun ihminen kuuli neliäänisen kuorolaulun levyltä tai kasetilta, pystyi hän kunkin äänen saamaan korvakuulolta omakseen ja sitten opettamaan kuorolle alton altona, tenorin tenorina ja basson bassona ja sitten panemaan kuoron kokoon. Esim. opettaja, kuoronjohtaja Jaakko Kangayilla oli tämä taito.

Saattoi olla, että afrikkalaiset toisiaan tavatessaan kuulivat itselleen ennen tuntemattomia lauluja ja virsiä ja poimivat kuulemastaan itselleen oman äänialansa kuoroäänen. Minusta tuntui siltä, että siellä täytyi kaiken edellä kertomani lisäksi olla vielä ns. vapaata soinnutustakin. Varsinkin miesäänät mielellään soinnuttelivat. Kuorojen moniääninen sointuminen oli laulusta riippuen hieman erilaista kuin länsimaisessa moniäänisessä kuorolaulussa. Tähän oli yhtenä syynä se, että varsinaista äänenmuodostusta ei Namibiassa harjoitettu ja varsinkin sopraanojen korkeimmissa kohdissa korostui kimeän kurkkuaänen osuus. Mutta bassojen sointi oli aina mahtavaa.

Kuva 64: Musiikki yhdisti meidät erilaiset ihmiset hengellisesti toisiimme.

Kuva 65: Opettaja Jaakko Kangayi johti useita erilaisia seurakunnan kuoroja Nkurenkurussa.

Kuva 66: Seurakunnan nuorten lukiolaisten kuoro laulaa hengellisiä lauluja.

9. LUKU. KRISTINUSKON JA LUONNONUSKONNON KAMPPAILUSTA

Noidat ja vainajahenget hallitsivat eläviä

Luonnonuskonto Namibiassa on vainajahenkien palvontaa. Vainajat vaikuttavat elävien keskuudessa ja orjuuttavat eläviä ihmisiä. Tulee vaikeuksia, jos ihminen ei noudata vainajahenkien antamaa tahtoa. Mahonkipuusta tehdyissä töissä on koristeaiheena ihmisen kasvot eli vainajan kasvot. Olkoon esine tuoli, rumpu tai vaikkapa pöydän pinta, on aiheena koristuksessa tämä. Nämä henget todella määräävät animisti-ihmisen elämää. Länsimaiset kristityt ja ulkopuoliset turistit pitävät näitä esineitä vain koristeina.

Kuolleiden ihmisten henget hallitsivat animisti-ihmisten elämää. Kodissa opetettiin lapselle 'yidira', isäin säännökset. Namibialaiset uskoivat, että jos niitä rikkoi, oli vainajien hengillä täysi syy ja oikeus tuottaa vahinkoa, sairautta ja kuolemaa hänelle ja koko suvulle. Eikä vain ihmisille vaan myös suvun omistamalle karjalle. Pelättiin sitä, ettei vain rikottaisi vainajahenkien tahtoa. En tullut tietämään esi-isien säännöistä tarkemmin, mutta sen kuulin, että ihmisen on niitä tarkoin noudatettava.

Parantajanoitaa kutsutaan yleisnimellä 'nganga', ja kiroojanoitaa yleisnimellä 'murodi'. Uskotaan ngangan parantavaan voimaan. Esimerkiksi että jotain ruuansulatusvaivaa vatsassa ei saa paranemaan kukaan muu kuin nganga. Ngangat saattavat periä korkeaa hintaa palveluksiltaan. Heitä arvostetaan hyväntekijöinä, vaikka he saattavat määrätä neuvoa hakevan surmaamaan jonkun toisen ihmisen.

Uskottiin, että nganga-noita saattaa tietää vainajahenkien tahdon ja voi ilmoittaa, miksi sairaus on ihmistä kohdannut. Noita teki syylliseksi sen henkilön, jonka hän tahtoi. Monesti itse syyllinen säästyi ja syylliseksi tuli viaton. Epätoivottu henkilö saatiin pois päiviltä usein salavihkaa, myrkyttämällä. Niinpä esim. pidoissa, joissa oli ruokatarjoilu, saattoi joku saada kuoleman, kun söi puuroannoksen, johon oli pantu myrkyä.

Noitien pelko orjuuttaa animisteja. Uskotaan, että 'murodi'-noidat voivat noitua ihmiselle vaikeuksia tai tuottaa tuhoa hänen omaisuudelleen. Murodi-noidat toimivat salaa tuhoa tuottaen. Kiroojanoidan ns. paha silmää pelätään. Se tarkoittaa, että murodi-noita saattaa pahan silmän luonnilla noitua sekopäisyyttä, sairautta tai muuta paha vihaamaansa henkilöön.

Eräässä kylässä oli vanha opettaja 'murodi', eikä kylään saatu nuorempaa opettajaa, koska ihmiset pelkäsivät tuota vanhaa miestä. Erään entisen oppilaani isoäiti oli tullut liian iäkkääksi ja pelättiin, että hän muuttuu murodi-noidaksi. Hänet surmattiin tämän pelon vuoksi. Ihmisten pelot olivat niin suuret. Muista pahojen henkien riivaustapauksista en kuullut.

En kuullut, miten ennen oli kiistoja ratkaistu mustien heimojen kesken. Luulen, että ei silloinkaan riitoja ollut ratkaistu aseiden kanssa, vaan ennemminkin henkisin voimin noitien avulla ja noitien antamia neuvoja totellen.

*Kuva 68:
Diakonissa Taimi Saari
keskustelemassa
keshmannin kanssa.*

*Kuva 67: Namibialaismiehiä noitarumpuineen.
Rumpujen ihmiskasvot kuvaavat
vainajahenkii.*

Esimerkkejä luonnonuskonnon vaikutuksista ihmisiin Kavangolla

Namibialaiset pyrkivät salaamaan luonnonuskontonsa muodot ulkomaalaisilta. Seuraavassa olevat esimerkit eivät ole omia kokemuksiani, vaan kirjallisuudesta saatuja esimerkkejä, joiden tarkoituksena on hivenen valottaa lukijalle sitä maailmaa, joka namibialaisen animistin elämää hallitsee. Työtoverini diakonissa Taimi Saari oli minua enemmän rajoittamattomassa kosketuksessa kansaan, koska Taimi työskenteli usein yksin kansan keskellä heidän kylissään ja minä taas lähetysaseman koulussa. Hänellä oli erinomaiset mahdollisuudet saada tietoja luonnonuskonnosta Kavangolla.

Aiemmin on uskottu, että namibialaista kotia ei saa siivota. Jos niin teki, rikkaus karkasi talosta. Uskomuksesta on ollut seurauksena, että pihapiiri tulee vähitellen sietämättömän likaiseksi ja aitapaalut alkavat lahota. Asia joudutaan ennen pitkää ratkaisemaan rakentamalla uusi talo ja muuttamalla pois vanhasta kodista (Eeva-Maria Salko: Veikko Teinilän haastattelu, 1994).

Joukko kavangolaislapsia kiipesi puuhun, jossa olikin villimehiläispesä. Mehiläiset hyökkäsivät lasten kimppuun ja kaksi lapsista kuoli. Lasten isä oli sitä mieltä, että 'vadimut' eli vainajahenget olivat suuttuneet. Perheessä oli poikettu liian paljon vanhoista tavoista: oli annettu kakosten elää ja istutettu hedelmäpuita talon pihaan (Eeva-Maria Salko: Veikko Teinilän haastattelu, 1994).

Kavangolaisnuorukainen oli lähdössä töihin etelään. Äiti etsi tumman hiilen, joka kuvasi yötä ja onnettomuuksia. Äiti heitti hiilen länteen ja sanoi: "Kaikki onnettomuudet kadotkoon aurinگون mukana kauas" Äiti saattoi myös ottaa valkoista tuhkaa ja koskettaa sillä pojan otsaa, poskia ja rintaa ja sanoa: "Nämä olkoot merkinä siitä, että onnettomuudet pysyvät sinusta kaukana" (lähetti Taimi Saaren päiväkirja, 1994).

Kavangolaismiehellä oli kolme vaimoa, mutta hän makasi vain yhden vaimon kanssa. Yksi mustasukkainen vaimo meni hakemaan apua tilanteeseensa nganga-noidalta. Naisen piti hankkia bambin ja jäniksen sydämistä tehty taikakalu, jonka hän asetti miehensä makuumajan ovi-aukon alle. Taikakalun vaikutus oli niin suuri, että mies menetti sukupuolisen kykynsä kokonaan. Miehen suku nosti heimokuninkaan hovissa syytteen siitä, että mustasukkainen vaimo oli pilannut miehensä. Mustasukkainen vaimo tunnusti hovissa, että "tuli yliannostus". Taikaesineen sanottiin olevan niin vahva, että jos joku kurkistaa siinä olevasta aukosta, tulee huonot seuraukset. Poikkeuksen tästä tekivät vain pappi ja evankelista, sillä heidän päälleen oli asetettu käsi (tehtävään siunattaessa) ja käden kautta heihin oli asetettu suurempi voima kuin taikalussa oli. Kristityksi kastettu heimokuningas (sen sijaan että olisi uskonut kristittyjen Jumalan voimaan) käski miehen mennä ngangan luo pyytämään apua kyvyttömyyteensä! (lähetti Taimi Saaren päiväkirja, 1994).

Eräässä Mpungun kylässä kuoli muutama ihminen peräjälkeen. Kylän väki kutsui parantajanoidan, ngangan, ottamaan selvää, kuka oli syyllinen kuolemantapauksiin. Nganga ilmoitti syylliseksi erään viiden pienen lapsen äidin. Yksissä tuumin kyläläiset murhasivat naisen, vaikka hänen nuorin lapsensa oli vasta imeväinen, koska "sellainen henkilö ei ollut hyväksi kylälle" (lähetti Taimi Saaren päiväkirja, 1994).

Heimokuninkaan hovi sai selville lapsen murhan Tondoron paikkakunnalla. Kuningas kutsui kylän miehet hoviin karjoineen ja painosti heidät puhumaan pakottamalla heidät paastoamaan. Todennäköisesti eräs nainen murhasi lapsen, otti ruumiista sisälmykset ja levitti ne pellolle sen kasvun lisäämiseksi (lähetti Taimi Saaren päiväkirja, 1994).

Ryhmä kavangolaisia kysyi ngangalta neuvoja, miten he saisivat ”syödä paljon puuroa” eli runsaan sadon. Nganga käski tappamaan lapsen ja leikkaamaan ruumiilta pään irti. Lapsen pää piti laittaa viljasäiliöön, missä se ’tutaa’ eli tuottaa viljaa talolle (Veikko Teinilä: Millaisena lähe-tyssaarnaaja näkee ja kokee pakanuuden, SLS 1958).

Etelässä työskennellyt nuori mies oli ansainnut paljon rahaa ja halusi ostaa härkiä. Miehen isä kysyi ngangalta neuvoa, miten härät saisi pysymään elossa. Nganga käski isää tappamaan jonkun sukulaisen. Miehet muistivat, että suvussa oli yksi ”vähämielinen vaimo”. Isä ja poika tapoivat sukulaisnaisen. Sitten heidän piti ngangan neuvoa noudattaen maata murhatun naisen ruumiin kanssa, syödä hänen maksansa raakana sekä hänen lihaansa kuivattuna. Kaikki rituaalit suoritettuaan miehillä olisi riittävästi henkistä voimaa estämään härkien kuoleminen (Veikko Teinilä: Millaisena lähetysaarnaaja näkee ja kokee pakanuuden, SLS 1958).

Nganga-noita Arusanga tarvitsi ihmisen osia hoitoihinsa. Eräs raskaana ollut nainen löydettiin kuolleena ja ruumis silvottuna. Sekä naisen että sikiön ruumiista oli leikeltä ruumiinosia irti. Myöhemmin kerrottiin, että ngangan hoidot olivat olleet hyvin tehokkaita, mm. että heimo-
kuninkaan lehmä oli poikunut kaksosvasikat (lähetti Taimi Saaren päiväkirja, 1994).

Nkurenkurulainen nganga-noita teki parannuksen ja toi taikakalunsa Nkurenkurun luterilaisen seurakunnan kansliaan. Esineiden joukossa oli mm. pienen taskulampun tyhjä kuori, jolle oli annettu erään luterilaisen papin mukaan nimi ’Sirongo’, joka merkitsee valtakuntaa. Tämän esineen avulla noita oli taistellut luterilaisen kirkon voimia vastaan. Toinen taikakalu oli pieni piellä vuorattu esine, joka muistutti kasvoja. Simpukankuoret esittivät silmiä ja suuta. Tämän esineen nimi oli ’Neitsyt Maria’, ja sen avulla noita oli taistellut roomalaiskatolisen kirkon voimia vastaan (lähetti Taimi Saaren päiväkirja, 1994).

Kristinuskko vapauttaa noitien ja vainajahenkien orjuudesta

Animistit eivät uskalla vastustaa noitia, koska siitä uskotaan seuraavan tuhatta enemmän vaurioita. Mutta jos Herran henki herättää noidan, se on voitto kristillisyydelle. Kerran tapahtui Nkurenkurussa näin ja noita toi noituuskalunsa seurakunnan papille.

Noidat eivät todennäköisesti ainakaan aluksi kärsineet oman auktoriteettinsa menettämisestä lähetykselle. Niin monet namibialaiset edelleen luottivat noidan parantavaan voimaan. Kaiken lisäksi noita piti niin korkeaa maksua jokaisesta ”parantamistapauksestaan”, että hänen taloutensa pysyi hyvällä tolalla.

Kyllä kristitytkin pelkäsivät noitia ja vainajahenkiä. Sitä todistaa esim. se, että kristitty äiti vei lapsensa noidan hoidettavaksi. Ja siitä tuli äidille tunnon tuska, joka piti kertoa seurakunnan edessä ja saada Jumalan anteeksiantamuksen vakuutus. Kyllä pakanuuden vaikutus oli syvällä ja kristillisyyden vielä niin nuorta.

Mitään suuria kristillisiä herätyksiä ei Kavangolla ole ollut. Ambomaan itäisessä osassa on ollut herätystä joskus lähetystyön alkuaikoina. Mutta sanan julistus ja sen jokapäiväinen esillä pitäminen on varmasti vaikuttanut Namibian kansassa Hengen elämää. Kristillisuus on lyönyt itsensä läpi lähetyskentällä. Esim. erimieliset poliittiset puolueet ja niiden jäsenet voivat olla sovussa yhdessä samassa sananviljelytilaisuudessa. Kodeissa on aamu- ja iltahartaudet jokapäiväisessä ohjelmassa. Hyvän ja pahan taistelu on kuitenkin edelleen jokapäiväistä elämää. Juovuttavien aineiden käyttö on lisääntynyt. Nykypäivänä on myös väkivaltaisuuksia. Varastaminen ei ole namibialaisen kansanajatuksen mukaan synti, jos se ei tule ilmi.

Kun on tapahtunut esim. varkaus, niin syylliseksi todistettavasti tavattu henkilö voi kieltää varastaneensa vanhojen Jumalan nimeen. Tällaisesta on paljon tapauksia, samoin seksuaalisista synneistä. Syyllinen vannoo ettei hän ole syyllinen, eli lisää uutta syntiä vanhan synnin päälle. Tässä yhteydessä on mainittava, että todella Jumalan herättämät ja Hänen tahtoansa seuraavat kristityt ovat oikein hyviä sotkuisten asioiden selvittäjiä. Sain monet kerrat apua koulumme johtokunnan jäseniltä.. Tavallisesti hankalan tapauksen ilmettyä kutsuttiin ensin pappi sitä selvittämään. Nimenomaan namibialainen pappi .

Papit ja muut kirkoissa saarnasivat paheita vastaan ja julistivat synneistä pääsyä, kun joku tuli tunnustamaan. Usein esim. varkauden, parantajanoitella käynnin tai siveellisen synnin tunnustettuaan syyllinen henkilö esiintyi jumalanpalveluksen alussa. Hän tunnusti syntinsä seurakunnalle sanoen: ”Olen tuottanut murhetta Jumalan seurakunnalle. Tunnustan sen tässä ja pyydän esirukousta, että voisin elää paremmin.”

Kuva 69: Annikki siunataan kuudennelle työkaudelle Yli-Iin kirkossa 6.10. 1991.

10. LUKU. NAMIBIAN TYÖNI PÄÄTTYMINEN

Varsinaisesti Namibian työni päättäminen tapahtui 1981, jolloin luovutin koulun johtajuuden entiselle oppilaalleni pastori Heikki Ausikulle. Tuolloin oli saatu luterilaisen maailmanliiton lahjoitusvaroilla rakennettua asianmukaiset tyttöjen sekä poikien asuntolat ja johtajan asunto. Paljon oli ollut työtä ja vaivaa niiden saamiseksi. Oli ilo luovuttaa asialliset paremmat työskentelytilat kuin millaisissa itse olin työtä tehnyt. Vanhalta työtoveriltani opettaja Selma Markkaselta olin oppinut, että on tärkeää rukoilla tämän koulun puolesta. Herra oli kuullut koulun asioista rukoillun myös tulevaisuutta ajatellen.

1980-luvulla Namibiassa myllersi itsenäisyystaistelu. Silloin olin Suomessa. Koulumme oli ollut evakkokeskuksena ja kun sitten vuoden 1991 lopulla vielä menin työhön, näytti koulu raiskatulta. Siitä sitten taas oli ruvettava kaikkea kohentamaan ja kohottamaan koulua vielä toimintaan. Suurena apunani olivat jo aikaisemmin mainitsemani diakoni Beata Kanjanga ja pastori Tylväs Haitulah, joka oli tuolloin Nkurenkurun seurakunnan kirkkoherra. Aika vuoden 1991 lopusta vuoden 1994 alkuun oli kuudes työ kauteni. Olin jo eläkeikäinen.

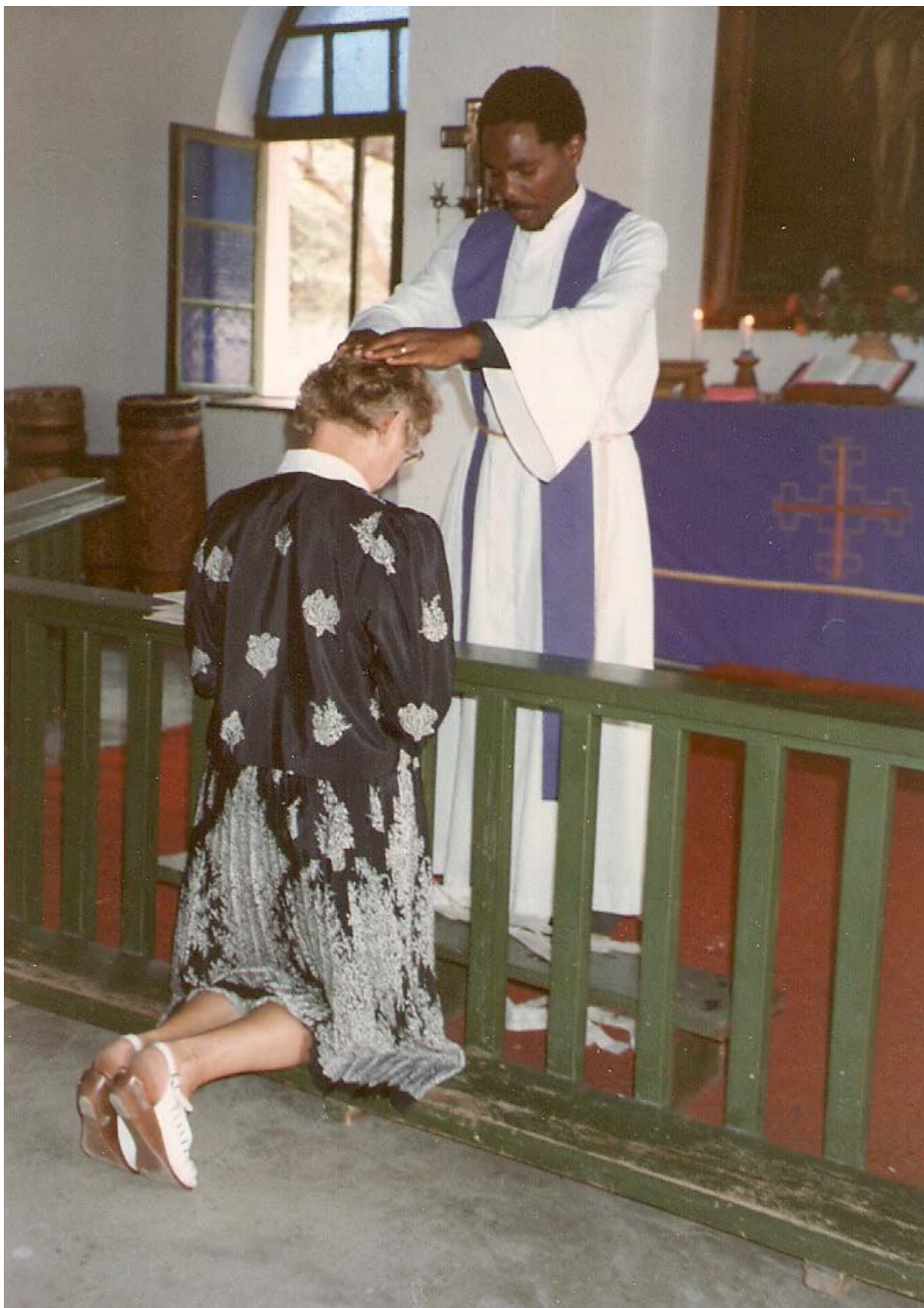
Kun suunnittelin kotimaahani lähtöä vuoden 1994 alussa, sanoi eräs namibialainen ystäväni: ”Onko sinun pakko mennä sinne Suomeen? Voisit jäädä tänne.” Jälkeenpäin olen ajatellut että: ”Yimo!” Se merkitsee: aivan niin. Olin elänyt aika suuren osan elämäni ajasta namibialaisten keskuudessa. Näillä ihmisillä oli oikeus ajatella, että kuuluisin sinne loppuelämäni ajaksi. Mutta se jäi tekemättä.

Herramme Jeesus sanoo Raamatussa: ”Kun olette tehneet kaikkenne, sanokaa: Me olemme ansiottomat palvelijat. Olemme tehneet vain sen, minkä me olimme velvolliset tekemään.” Minusta tuntui hyvältä, kun pastori Haitulah neljäntenä adventtina vuonna 1993, viimeisenä sunnuntaina siellä ollessani suoritti matkaansuunaamiseni. Nyt siis Afrikasta Suomeen. Vastaavat tilanteet olivat aina ennen olleet toisinpäin Suomesta Afrikkaan.

Lähtiessäni loin haikean katseen kohti Nkurenkurun raamattukoulu-kansanopistoa, jonka rakennukset olivat antaneet ulkonaiset puitteet työskentelylleni. Siellä oli hiljaista, mutta hetken häivähdyksenä näin ne tantereet täynnä näkyvää ja kuuluvaa kouluelämää, Jäin kaipaamaan monien hyvien oppilaitteni ja työtoverieni kauniita afrikkalaisia kasvoja ja heidän lämmintä hyväksyntäänsä minua, ulkomailta tullutta opettajaa kohtaan.

Oli tammikuun päivä 1994, kun saavuin viimeiseltä eli kuudennelta työkaudeltani takaisin Suomeen. Tietysti oli ihanaa saapua kotiin, vaikka rinnassa oli ja on kipu ja ristiriita tämän toteamuksen tiimoilta: Olen kahden maan kansalainen. Oikeastaan kolmen maan kansalainen, sillä Taivas on lopullinen isänmaani.

Kuva 70: Lähetystyön tulokset näkyvät ja tuntuvat: Nkurenkurun namibialainen kirkkoherra Tylväs Haitulah siunaa Annikin matkaan takaisin kotimaahan neljäntenä adventtina v. 1993.

Kuva 71: Haikeat jäähyväiset Nkurenkurulle 1994.

Kuva 72: Lähtöpuheeni Nkurenkurun kirkossa neljäntenä adventtina vuonna 1993.

Kuva 73: Afrikan matkailu mullistui työurani aikana: Jumbo Jet lähdössä Windhoekista Namibian pääkaupungista tammikuussa 1994.

Loppusanat lukijalleni

Yksi entinen oppilaani nimeltä Laimi Siimon kuoli tyttökouluai-
kanaan. Kun sairaalasta tuli tieto,
että hän on nyt hyvin heikko ja
tuskin elää enää kauan, menin
häntä katsomaan. Terveinä päi-
vinäänkin pienikokoinen ihminen
oli nyt syövän runtelema ja todel-
la heikko.

Tein kuolevalle tytölle kysymyk-
sen: ”Laimi, tunnetko Jeesuksen,
Vapahtajan?”

Sain hänen vastauksensa selvänä
ja kirkkaana: ”Tunnen Hänet,
vaikka en ole Häntä vielä silmil-
läni nähnyt.”

Elämän kallein asia oli hänelle
kirkastunut. Sain hänen kauttaan
syvän opetuksen, joka olisi oleva
läksynäni lopun elämääni.

Ymmärsin, että minulla hänen
opettajallaan ei ollut mitään ansio-
ta siihen syvään totuuteen, mikä oli
hänelle kirkastunut. Se oli Herran
teko.

Tässä asiassa Laimi oli opettajani, minä hänen oppilaansa.

Martti Lutherin Vähässä katekismuksessa, minun katekismuksessani, sen kristinopin puolella on yksi otsake näin: ”Elämämme kallein asia. Selostus: Jumalan ja Vapahtajamme Jeesuksen Kristuksen tunteminen ja Jumalan lapseksi pääseminen on elämämme kallein asia.”

Annikki Turtinen-Sutela